Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ оқшоми

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ва халқ депутатлари шаҳар Советининг органи

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган.

№ 263 (7. 352) 1990 йил 19 ноябрь, душанба Баҳоси 3 тийин

⊙ Тошкент тўқимачилик комбинати 3-филиалининг моҳир ўровчиси Фотима Эргашева. Т. Каримов сурати.

ССЖИ Президенти М. С. Горбачевнинг

ССЖИ Олий Кенгаши сессиясидаги маърузаси

Ҳурматли Олий Кенгаш аъзолари, ҳурматли депутатлар, ўртоқлар!

Сизларнинг истагингизга биноан ҳозирги пайт хусусидаги баъзи фикрлар ва амалий мулоҳазаларни қисқача баён этишга ижозат берасизлар.

Бу ерда, Олий Кенгаш сессиясида айтилган ташвиш ва хавотирликка қўшиламан. Ижтимоий-иқтисодий соҳадаги, истеъмол бозоридаги аҳвол ҳозирча яхшиланмаяпти, балки мураккаблашиб боряпти. Мамлакатдаги сиёсий вазият ҳам мураккаблашиб, кескинлашиб боряпти. Миллатлараро муносабатларнинг ўткирлиги пасаймаяпти, баъзи жойларда у хатарли тус оляпти. Жамиятни жипслаштиришга ва мамлакатни инқироздан халос этишга халақит бераётган бузғунчи кучлар очиқдан-очиқ тазйиқ ўтказмоқдалар. Нега бундай бўлаётгани ҳам равшан — шиддатли сиёсий кураш, ҳокимият учун кураш давом этяпти, умуман, буни нормал бир ҳол дейиш мумкин бўлур эди, чунки гап жамиятимиз ривожининг ҳозирги босқичи воқеликлари ҳақида боряпти. Бироқ бу кураш мухолифлик тусини олиб бораётганини ва унинг қатнашчилари ҳеч қандай воситалардан ҳазар қилмаётганликларини кўрмасдан бўлмайди.

Ғайриконституциявий ҳаракатлар қуроли ишга солиб юборилди, қонунлар очиқдан-очиқ инкор этилмоқда. Жамиятда кескинлик кучайтирилмоқда. Мамлакатнинг бир қанча минтақаларида ошкора фашистсимон тусдаги сиёсий кучлар пайдо бўлди, улар ҳам ўз мақсадларини кўзлаб ҳаракат қилмоқдалар. Жамоатчилик фикрини андишасизларча ўз томонларига буриб юборишга уринмоқдалар, митингларда янграётган сўзларни халқ овози қилиб кўрсатмоқдалар. Давлат ҳокимияти муассасаларининг обрўсини тўкиш учун жон-жаҳдлари билан уринмоқдалар, ҳолбуки бу муассасалар Иттифоқ федератив давлати ғоясини ўзида мужассамлаштиради, унинг суянган тоғи бўлиб турибди. Барча поғоналардаги Советлар, армия, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ана шундай муассасалардир. ССЖИ Иттифоқи Олий Кенгаши билан ҳукумати мамлакатга инқироздан қутулишнинг мураккаб бўлса ҳам, аммо вужудга келган вазиятга, жамиятимизнинг хусусиятларига мос бўлиб тушадиган аниқ-равшан ечимларини тақдим этган бир пайтда бамисоли буйруқ берилганидек, уларга қарши ва аслида шу ечимларнинг амалга оширилишини барбод қиладиган кампания авж олдириб борилди. Бунинг сабаби ҳам мутлақо равшан — жамиятдаги кескинликдан фойдаланиб, «қанчалик ёмон бўлса, шунчалик яхши» деган қоида асосида иш тутиб, ўзларининг сиёсий мақсадларига эришиб олишни кўзламоқдалар, аммо бу мақсадларини яширмоқдалар, албатта.

Жамият халқпарвар, қайта қуриш кучларини, янгиланишга ихлосманд бўлган ва мамлакат тақдири учун қайғураётган барча кишиларни жипслаштириш кайфиятида бўлишига қарамай — сиз билан биз бу хусусда неча марталаб гаплашган эдик — мамлакатни инқироздан чиқариб олиш юзасидан масъулиятли қарорлар қабул этиш босқичида бизни ўткир мухолифликка тортишга уринмоқдалар.

Бизни, барча совет кишиларини: бу вазиятдан қандай қилиб чиқиб олса бўлади, вазиятни яхшилик томонига ўзгартириш учун нималар қилиш керак ва бу соҳада ҳозирнинг ўзидаёқ амалий равишда нималар қилиняпти, деган асосий савол ташвишлантирмоқда. Сирасини айтганда, Олий Кенгашнинг 14 ноябрдаги мажлисида сизлар сўзлаган нутқларда ҳам шу кайфият намоён бўлди. Аслида, биз ҳаммамиз вазиятни биламиз, унинг барча хавф-хатарларини кўриб турибмиз. Бинобарин, гап иқтисодиёт, сиёсий тузилишлар, ижтимоий соҳа, мафкура ҳақида борар экан, олдимизда турган муаммоларни ҳал қилишимиз кераклиги, инқироздан аввалги буйруқбозлик системасига қайтиш йўли билан эмас, балки, — ижтимоий ўзгартишларни кучайтириш, бошланган ишни охирига етказиш йўлидан янада олға бориш орқали чиқа олишимиз бизга мутлақо равшан.

Вазифа, аниқ йўл белгилаб олинган. Биз шу йўлдан қатъият ва изчиллик билан олға бориб, ўтиш даврининг кенг миқёсли ва мураккаб вазифалари бутун мажмуини ҳал қилаверамиз. Шу сабабли биз мамлакат раҳбариятининг аниқ ҳаракат дастури йўқ, деган мулоҳазалар билан ўзимизни йўлдан тойдириб юборишларига йўл қўя олмаймиз. Бундай дастур бор. Бу дастур коллектив куч-ғайратлар билан тайёрланган, энди эса бутун куч-ғайратни шу дастурни амалга оширишга қаратиш лозим. Концепциялар, дастурлар, уларнинг мазмуни, у ёки бу амалий тадбирларнинг теранлиги ва уларни амалга ошириш муддатлари ҳақида тинимсиз баҳслашавериш мумкин. Бироқ бир нарса мутлақо равшан — олдимизда турган хилма-хил муаммолардан келгуси даврдаги давлат бутун фаолиятининг, — аслида мамлакат турмуши ҳозирги даврининг мазмунини учта асосий жиҳат белгилаб беради.

Биринчиси — шу хусусда жумҳуриятлар қабул этадиган асосий йўналишлар ва ҳужжатларни рўёбга чиқариш негизида бозор муносабатларига ўтиш.

Иккинчиси — Иттифоқ шартномасини тайёрлаш ва тузиш асосида миллатлараро ва жумҳуриятлараро муносабатларни нормаллаштириш.

Учинчиси — ижтимоий турмушнинг барча соҳаларини янада демократиялаштириш билан бирга, ҳокимиятнинг обрў-эътиборини ошириш, интизом ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлашдир.

Келинглар, ялпи куч-ғайратлар билан асосий эътиборни амалий ишларга қаратайлик. Мен бу масалани сизларнинг олдингизга қўяётганлигимнинг сабаби шуки, бизни доимо митинглар ва мунозараларга тортишга уринмоқдалар, бу нарса ишга ёрдам бермайди, одамларнинг ҳаққоний қаҳр-ғазаби ва таъналарига сабаб бўлмоқда. Назаримда, мана шундай вазиятда Президентдан тортиб маҳаллий Советларгача барча поғоналардаги маъмурлар қатъий бир фикрда туришлари, қайси томондан қилинаётган бўлмасин, ҳар қандай бузғунчилик ҳаракатларига қатъиян қарши чиқишлари керак.

Бас, шундай экан, ҳимояланишни тўхтатиб, ҳужумга ўтмоқ керак. Биз тортинчоқлик иллатидан халос бўлишимиз лозим, биз тараққийпарвар сиёсий йўлни ҳимоя қиляпмиз, бизни ҳужумлардан ҳимоя қиладиган ишларимиз бор, арзигулик ютуқларимиз бор. Бу — биринчиси.

Иккинчиси шуки, ўзимиз ишлаётган ҳақиқий вазиятни аввало, мамлакатдаги ижтимоий-иқтисодий вазиятни эътиборга олмаслигимиз мумкин эмас, шу ҳақда батафсилроқ гапирмоқчиман. Кундалик турмуш шароитларини яхшилаш — биринчи галдаги масала. Одамларни яқин келажак ташвишлантирмоқда. Шу муносабат билан озиқ-овқат соҳасида, қиш шароитида мамлакатнинг ҳаёт фаолиятини таъминлаш соҳасида қандай вазият вужудга келяпти? Мен гапни шундан бошламоқчиман. Чунки — сиз ўзингиз ҳам ҳис этдингиз — мамлакатимизда яқин орада очарчилик бошланади, деган турли-туман миш-мишлар, уйдирмалар эшитилмоқда. Ҳукумат, ҳокимият ва бошқарув идоралари бу масалалар билан шуғулланмоқдалар, бу масалалар мамлакатдаги сиёсий вазиятни барқарорлаштириш учун ҳам, умуман жамиятни барқарорлаштириш учун ҳам ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир, бозорга ўтилиши муносабати билан эса ана шундай барқарорлик зарур.

Ўзимиз етиштирган озиқ-овқат маҳсулотлари миқдори ўтган йилги даражада бўлиши кутилмоқда ва 145 миллиард сўмлик бўлади, деб тахмин қилинмоқда. Ялпи дон ҳосили тахминан 240 миллион тонна бўлади, бу бултургидан 29 миллион тонна кўп. Сабзавот, картошка, қанд лавлаги, мева етиштиришнинг аҳволи чатоқроқ. Гўшт ва сут бултургидан сал кўпроқ, ҳар ҳолда зиёдроқ етиштирилади. Бу йил қиш учун 16 миллион тонна кўп омухта ем ғамлаб олинган. Пичан, ширали озуқа ўтган йилги миқдорда тайёрланган. Баъзи минтақаларда қийинчиликлар бор, аммо иш юритса бўлади. Бундан ташқари, келгуси йил ҳосилигача етадиган озиқ-овқат ресурсларимизни чамалаб кўрсак, импортсиз илож йўқлиги маълум бўлди. Ўсимлик ёғи, қанд-шакар, гўшт, сут маҳсулотлари харид қилишга қарор берилди. Ҳозирча дон ҳам харид қилишимизга тўғри келади. Хуллас, шундай демоқчиман: озиқ-овқат соҳасидаги вазият мураккаб, барча ресурслардан оқилона фойдаланиш учун, аҳолини озиқ-овқат билан таъминлаш ёмонлашишига йўл қўймай, балки таъминлашни бироз яхшилашга эришиш учун колхоз ва совхозлар, озиқ-овқат саноати биргаликда куч-ғайрат сарфлаши, ҳукумат даражасида қарорлар қабул қилиниши керак бўлади.

Бу ишда катта резервлар бор: қишлоқ хўжалиги меҳнатчилари хўжалик соҳасидаги мустақилликни имкони борича кенгайтиришлари ва ташаббус кўрсатишлари зарур. Давлат идоралари, жойлардаги Советлар қиш ойларида аграр сиёсат масалаларидаги янги ёндашувларимизни амалга ошириш учун ҳамма ишни қилишлари, хўжалик юритишнинг янги шаклларини ишга солишлари, рағбатлантирувчи омилларни ҳаракатга келтиришлари лозим. Бу тадбирлар яқин ойларда чорвачиликда ҳам самара бериши мумкин, бу соҳадаги кишилар ем-хашакни ҳам, фермаларни ҳам ўз қўлларига оладилар. Бу ишлар деҳқончиликда ҳам самара бериши мумкин.

Яна бир зарур шарт бор, у ҳам бўлса — шартномаларга ва давлат буюртмаларига мувофиқ маҳсулот ва озиқ-овқат етказиб бериш мажбуриятларини бекамикўст бажаришдир. Бу ҳақда гапираётганлигимнинг сабаби шуки, бир қанча жумҳуриятларда, вилоятларда умумиттифоқ фондига гўшт ва сут маҳсулотларини етказиб бериш интизоми ҳаддан ташқари пасайиб кетди. Давлат буюртмасини, маҳсулот етказиб бериш топшириғини рўёбга чиқариш воситасини пишиқтириш зарур. Бу восита таъсирчан бўлиши лозим. Нималар бўлаётганлигига бир назар ташланг. Дастлабки маълумотларга қараганда, Россия Федерацияси 10 ой ичида 154 минг тонна гўшт ва гўшт маҳсулотларини, Украина 118 минг тонна, Белоруссия 47 минг тонна, Қозоғистон 61 минг тонна, Краснодар ўлкаси 37 минг тонна гўшт ва гўшт маҳсулотларини кам етказиб берди. Бу маҳсулотларни етказиб бериш топшириқларини Татаристон, Оренбург вилояти, Бошқирдистон бажармади. Натижада кўпгина шаҳарлар ва саноат марказлари анчагина миқдорда гўшт ва гўшт маҳсулотларини ололмади. Свердловск, Челябинск вилоятларида, Тюменда гўшт ва сут маҳсулотлари билан таъминлаш соҳасида фавқулодда вазият вужудга келди. Таъминотни бирон-бир даражада сақлаб туриш учун масалаларни ҳукумат даражасида ҳал этиш билан шуғулланишга тўғри келмоқда. Свердловск вилоятида тўққиз ой мобайнида қўшни вилоятлардаги маҳсулот етказиб берувчилардан, Краснодар, Ставрополь ўлкаларидан, Волгоград, Липецк вилоятлари ва бошқа вилоятлардан 19 минг тоннадан кўпроқ мана шундай маҳсулотлар ёки етказиб берилиши лозим бўлган маҳсулотнинг салкам учдан бир қисми юборилмади.

Бошқа саноат марказларида ҳам вазият мана шундай кескин бўлиб турибди. Москва ва Ленинград умумиттифоқ фондидан бериладиган кўпгина маҳсулотларни ололмаяпти, бу шаҳарларда ҳам таъминотнинг аҳволи жуда кескинлашган. Кейинги вақтларда Болтиқбўйи жумҳуриятлари жуда ёмон ишламоқда. Грузия, Арманистон, Озарбайжон гўшт таъминоти соҳасида оғир аҳволга тушиб қолди. Дон етиштириш ҳажми анча кўпайган бўлишига қарамай, Россия Федерацияси ҳам, Украина ҳам, Қозоғистон ҳам давлат буюртмасини бажармади, ҳолбуки бу жумҳуриятларнинг раҳбарлари давлат буюртмасини бажаришни ваъда қилган эдилар. Бунинг устига айни баъзи бир раҳбарлар бир қанча ҳолларда колхоз ва совхозларнинг давлат омборларига дон топширишларига тўсқинлик қилганликлари ҳақида хабарлар олинмоқда.

Агар ўз-ўзини яккалаш, мажбуриятлар ва шартномаларни менсимаслик йўлидан борадиган бўлсак, бу нарса озиқ-овқат таъминотини ҳам, жумҳуриятлар ва минтақалар ўртасидаги муносабатларнинг бутун мажмуини ҳам янада кўпроқ чигаллаштиради, бунга йўл қўйиб бўлмайди. Украинадан келган бир аёлнинг Москва бозоридаги гапини кеча менга айтиб беришди. Унинг гапига қараганда, ўз маҳсулотини бу ерга зўр қийинчилик билан олиб келган. Маҳсулотини сотишга келтириш учун бир неча тўсиқдан ўтган. Маҳсулотни ўтказишмаяпти, вилоятлар ўртасида, жумҳуриятлар ўртасида божхоналар турибди!

Ҳолбуки, сиз билан биз шу залда, шунга ўхшаш бошқа залларда ҳозирги инқироздан фақат баҳамжиҳат ҳаракат қилиб, давлат ҳужжатлари билан расмийлаштирилган шартномаларнигина эмас, шу билан бирга бир-биримизга берган ваъдани ҳам бажариб, биргаликда чиқиб олишимиз мумкинлиги ҳақида гапирган эдик-ку. Модомики шундай экан, ўртоқлар модомики биз буни тушуниб турган эканмиз, ССЖИ Олий Кенгаши бугун шу хусусда аниқ бир фикрни айтиши керак. Биз мамлакатни яккаланиш, зарур нарсаларни фақат ўзи етиштириш йўли билан эмас, балки ҳамкорлик йўллари орқали озиқ-овқат билан муносиб даражада таъминлаб туришимиз мумкин.

Шуни ҳам айтиб қўймоқчиман: товар-материал бойликлари оқими йўлига жумҳуриятлар ва минтақалар томонидан тўсиқлар жорий этилишига йўл қўйиб бўлмаслигининг яна бир сабаби шуки, бу тўсиқлар умумиттифоқ бозорига нисбатан бузғунчилик таъсирини ўтказади. Ғалати бир ҳолат юзага келмоқда: нефть ва ёқилғи ресурслари Иттифоқ ҳукуматининг давлат буюртмасига мувофиқ юборилмоқда. Бу соҳаларда ҳар қандай қийинчиликларга қарамай, маҳсулотнинг юз фоиз ёки шунга яқин миқдорда етказиб берилиши таъминланмоқда. Шу регионларга керакли бўлган товар маҳсулотларнинг юборилишига келганда, улар бошқа қарорларга биноан юборилади, бу соҳада эса иш мутлақо бошқача. Бу эса бозор сари тезроқ силжиш кераклигига, энди фақат маъмурий чоралар билан иш битмаслигига яна бир бор ишонтиради. Бу ҳам ҳаммамизга берилган сигналдир.

Энди қиш шароитида ишлаш ҳақида. Бу соҳадаги иш одамларни ташвишлантирмоқда. Умумий фикр шундан иборатки, қилинган ишлар натижасида марказда, жумҳуриятларда, умуман жойларда халқ хўжалигини қишимизнинг ўртача йиллик талабларига мўлжалланган ёқилғи, энергия билан нормал таъминлаш учун шарт-шароит яратилган. Нефть соҳасида етишмовчилик бўлса ҳам, умумий ресурслар ўтган йилга нисбатан бирмунча кўпроқ. Айрим тармоқ ва регионларда оғир аҳвол вужудга келди, аввало узоқ шарқда қўшимча чора-тадбирлар кўрилиши талаб этилади. Ҳозир у ердаги аҳвол бирмунча юмшади. Ҳозирча Россия, Украина, Молдова, Озарбайжон, Арманистоннинг бир қанча минтақаларида аҳолининг кўмирга бўлган эҳтиёжларини қондириш вазифаси ҳал этилгани йўқ. Ҳукумат бу масала билан шуғулланмоқда, бу ишда ҳам марказ билан жумҳуриятларнинг ҳамжиҳатлиги керак. Яна бир муаммо — металлургия корхоналарини коксланувчи кўмир билан таъминлашдан иборат. Бу нарса металлурглар учунгина эмас, машинасозлик, капитал қурилиш, бутун халқ хўжалиги учун ҳам катта аҳамиятга эгадир. Муаммо ҳал этилмоқда, бироқ шуни назарда тутиш керакки, баъзи ишлаб чиқарувчиларимиз бу муаммонинг ўткирлигини, умумиттифоқ бозорининг эҳтиёжларини эътиборга олмай, коксланувчи кўмирни халқаро бозорга сота бошладилар.

Темир йўл изларини, локомотив паркининг станция хўжалигини тайёрлашда катта камчиликлар бор. Бу ҳам диққат марказида бўлиши керак. Шарқий Сибирь, Байкалорти, Куйбишев ва Днепрбўйи йўлларидан кўпгина ташвишли сигналлар тушмоқда. Ўртоқлар, бу масалаларнинг ҳаммаси тегишли жумҳуриятлар, минтақаларнинг, марказдаги тармоқ идораларининг ҳуқуқ доирасига киради, модомики шундай экан, ҳаракат қилиш керак.

Ёқилғи-энергетика комплексида, шахтёрлар, нефтчиларнинг турмуш ва меҳнат шароитлари соҳасида мураккаб аҳвол вужудга келганини айтмоқ керак. Ҳозир биз келажакка мўлжалланган ўз ёндашувларимизни шакллантираётган эканмиз, базавий тармоқларни ривожлантиришга имкони борича кўпроқ эътибор бериш, уларнинг пишиқ-пухталигини сақлаб қолиш ва шу билан бирга бу пишиқ-пухталикни ошириш — ҳаммамизнинг вазифамиздир. Бу эса аввало одамлар ҳақидаги ғамхўрлик билан, уларга ташаббус кўрсатиш, ишни тадбиркорлик билан юритиш имкониятини бериш билан боғлиқдир. Техника тараққиёти масалаларини саноатимиз, машинасозлик орқали ҳал этишда уларга ёрдам бериш керак, албатта. Бу соҳада барқарорлаштиришнинг бюджетдан ташқари жамғармасини ҳам вужудга келтирмасак бўлмайди, ҳозир Иттифоқ ҳукумати ва иттифоқдош жумҳуриятларнинг ҳукуматлари доирасида шу ҳақда мунозара бўляпти. Олий Кенгаш режани, бюджетни муҳокама қилиш чоғида мамлакатдаги вазиятни барқарорлаштириш учун муҳим бўлган мана шу масалаларнинг ҳаммасига муносиб эътибор беради, деб умид қиламан.

ССЖИ ва иттифоқдош жумҳуриятларнинг ҳукуматлари мана шу энг муҳим муаммоларни ҳал этишга ёндашувларни зудлик билан топишлари лозим. Бир қанча регионларда энергия таъминоти соҳасидаги вазият қалтис даражага етиб борди ва шу сабабли бу ерда, Олий Кенгашдаги кўпгина мажлисларда айтилган ташвишли гапларга қўшиламан, бошқа анжуманларда, жумладан касаба уюшмаларининг съездида ҳам шу ҳақда ташвиш билан гапирилди.

Корхоналарнинг ишлаб чиқариш фаолиятини барқарорлаштириш, хўжалик алоқаларини сақлаб қолиш ва такомиллаштириш, тузилган шартномаларнинг бажарилиши учун масъулиятни ошириш ҳақида алоҳида гапирмоқ керак. Иш соҳасидаги аҳвол, демак иш ҳақи билан, демак турмуш билан ҳам боғлиқ масалалар қандай бўлиши одамларни ташвишга солмоқда. Айниқса бозорга ўтилиши муносабати билан улгуржи нархлар соҳасида равшанлик йўқлиги шартномаларнинг тузилишини орқага сурмоқда, деб ҳисобланар эди. Маълум бўлишича, гап нархларнинг ўзидагина эмас экан, бу соҳада маҳаллийчилик ёндашуви ҳам таъсир қилаётган экан. Чунки бир қанча жумҳуриятларда ички шартномалар тузилмагунча ўзидан ташқаридаги корхоналар билан шартнома тузиш ошкора ёки пинҳона тақиқлаб қўйилган. Бизга умумиттифоқ бозори керак, бусиз ҳеч нарсага эришиб бўлмайди, маҳаллийчилик тусидаги ҳам ҳуқуқий, ҳам иқтисодий — ҳамма чеклашлар олиб ташланиши керак, деб доимо гапириб келяпмиз. Шунга қарамай, кимдир ёлғиз ўзи қутилиб қолишни мўлжалламоқда. Мана шундай ёндашув соҳибкорликка, ташаббус кўрсатишга, мижозларни танлашда иқтисодий эркинликка кўмаклашадими, ахир?

Ҳолбуки, шундай қилиниши зарур. Европа хўжалигига, бутун жаҳон хўжалигига назар ташланг. Ҳамма жойда мижозларни излайдилар. Ўз мамлакатларидагина эмас, бошқа қитъаларда ҳам, ҳамма жойда мижозларни излайдилар. Шу тариқа куч-ғайратларни бирлаштириб, ўсиш маромига, суръатларига, янги ютуқларга эришишга рағбатлантирувчи янги омиллар бахш этадилар. Агар иш шу зайлда борадиган бўлса, у шу пайтгача бўлганидан кўра ҳам корхоналарга нисбатан энг ёмон зўравонликка айланиб кетиши мумкин. Хўжаликларнинг раҳбарлари биз билан учрашувларда шу ҳақда тез-тез гапирмоқдалар. Ўртоқлар хафа бўлишмасину, аммо мен бу нарса — калтабин сиёсат эканини, у иқтисодиётнинг ишлаш мантиқига, айниқса бозорга ўтишга зид эканини айтишим керак. Агар ёндашувларимизга дарҳол тузатиш киритмасак, бу нарса нималарга олиб боришини тез орада сезиб қоламиз.

Корхоналарни, айниқса нефть химияси корхоналарини экология мулоҳазалари билан асоссиз равишда ёпиб қўйишга бориб тақалаётган масалалар бор. Бу масалаларга қайтиш керак. Бу масалаларни ақл-идрок билан кўриб чиқиш, яшаш муҳитини, одамлар турмушини зарарли таъсирдан хавф-хатарсиз сақлаш, аммо саноатимизнинг эҳтиёжларини ҳам унутмаслик учун зарур бўлган ҳамма ишларни қилиш ҳақида Президентнинг топшириғи бор. Ҳозирнинг ўзидаёқ биз неча ўн миллиардлаб сўмни бой беряпмиз, чунки кўпгина корхоналар хом ашё етишмаслиги оқибатида маҳсулот ишлаб чиқара олмаяпти. Хом ашё ишлаб чиқариш учун мамлакатда мавжуд бўлган қувватларнинг бир қисми тўхтатиб қўйилган, бу тармоқлар ишлай бошлаши учун биз хом ашёни валютага харид қилишга мажбур бўляпмиз.

Дарвоқе, бизда валюта ишлари хусусида тез-тез машмаша қилиб турганликлари Ғарбдаги мижозларни таажжубга соляпти, анчагина иқтисодий ва сиёсий зиён етказяпти. Енгил ва озиқ-овқат саноатида хўжалик шартномаларининг тузилишига халақит берилмоқда. Ҳозир ҳукумат ҳам, валюта комитети ҳам шу тармоқлар учун хом ашё харид қилиш билан боғлиқ бўлган масалаларни ҳал этмоқдалар. Бир-бирига пичинг отишларни бас қилиш, тезроқ келишиб олиб, қарорлар қабул этиш керак. Биз марказни кўп танқид қилдик ва ҳозир ҳам одилона танқид қиляпмиз, — бугун ҳам шундай танқидни эшитамиз, деб ўйлайман. Шунга қарамай, тўсқинлик қилиш позициялари, ҳар бир киши ўз манфаатини ўйлаб иш тутиши оқибатида бу масалалар хусусида бир тўхтамга келиш мураккаблашиб кетганини кўриб турибмиз. Бу — жуда хавфли.

Энди мен иқтисодиётни барқарорлаштиришнинг асосий йўналишларини амалга ошириш, янги Иттифоқ шартномасини тайёрлаш билан боғлиқ бўлган бошқа тадбирлар ҳақида, сиёсий системамизни такомиллаштириш йўлида бундан кейин қўйиладиган қадамлар тўғрисида жуда қисқача ахборот бермоқчиман.

Бозорга ўтилиши марказ билан жумҳуриятларнинг ўзаро баҳамжиҳат ишлашини тақозо этади. Марказга келганда шуни айтиш керакки, бу ердаги иш уч йўналиш бўйлаб бормоқда. У — аввало, пул-молия системасини барқарорлаштириш билан, бозорнинг ёрдамчи соҳаларини вужудга келтириш, мол-мулкни давлат ихтиёридан чиқаришга, соҳибкорлик фаолиятини ривожлантиришга, иқтисодиётда яккаҳокимликни тугатишга оид қонунлар, фармонлар ва қарорларни ишлаб чиқиб, қабул этиш билан боғлиқ бўлган тадбирлардан иборат. Ҳуқуқий ҳужжатларнинг катта мажмуи тез орада сизларга тақдим этилади, бу мажмуа менинг қўлимда турибди, аммо сизларнинг вақтингизни олмоқчи эмасман. Ўзларингизнинг ҳам кўп масалалардан хабарингиз бор. Ўтиш босқичида фуқароларнинг иш билан таъминланиши ва ижтимоий ҳимояланиши масалаларини тартибга солувчи ҳужжатларни ишлаб чиқиш ниҳоясига етказилмоқда. Бутун иш 1991 йилги режа ва бюджетни ишлаб чиқиш билан боғлаб олиб борилмоқда.

Режани ҳам, бюджетни ҳам тузиш соҳасидаги вазият оғир эканини яширмайман. Мувозанатли режанинг қатъий чоралари кераклигини, бу чоралар шунчаки эълон қилинибгина қолмай, балки тахминлар ва режаларнинг таркибий қисми бўлиб қолиши, 1991 йилги давлат бюджетига узвий қисм бўлиб кириши лозимлигини ҳаммамиз тушуниб турибмиз. Бироқ иш шу талабни амалга оширишга бориб тақалиши биланоқ, ҳамма нарсани ўзидан эмас, балки марказдан, бошқа жумҳуриятлардан топишни таклиф қиладилар. Тортишмачоқ икки ойдан бери давом этмоқда, ҳозир ҳам вазият жуда жиддий бўлиб турибди. Жумҳуриятлар билан марказ ҳамма масалаларни уч-беш кун ичида узил-кесил ҳал этиб, бир битимга келишлари керак. Ўтиш даври қатъий келишиб олинган чора-тадбирларни амалга оширишни талаб қилади, бу гап ҳаммага тааллуқлидир.

Мудофаа соҳаси корхоналарини халққа керакли моллар ишлаб чиқаришга ўтказиш — алоҳида масала. Тегишли дастур Президент Кенгашида муҳокама қилинди, ҳозир уни пишиқтириш ниҳоясига етмоқда. Бу соҳада биз янада фаолроқ структуравий сиёсат учун катта резервлар борлигини кўриб турибмиз. Давлатнинг ташқи иқтисодий фаолиятни бозор иқтисодиёти нуқтаи назаридан қайта қурилмоқда, мамлакатимиз корхоналари фаолиятини кучайтириш ва ажнабий сармояни жалб қилиш учун янги ҳуқуқий ва иқтисодий имкониятлар яратилмоқда. Бу хусусда Президентнинг фармони чиқарилди, ҳукуматнинг кенгайтирилган қарори тайёрланмоқда.

Сизларга маълумки, кейинги ойларда кўпгина давлатлар билан муҳим музокаралар олиб борилди. Европа мамлакатлари билан, уларнинг иқтисодий бирлашмалари билан муносабатларнинг таркиб топаётганлиги бизни айниқса мамнун этмоқда. Қулай шартлар билан катта миқдорда қарз бериш ҳақида аҳдлашувга эришилди. Шу қарзлар эвазига бозоримиз тахминан 50—70 миллиард сўмлик мол олишини ҳисоб-китоблар кўрсатиб турибди. Бу катта мадад бўлади.

Бундан ташқари яқин вақт ичида хорижий компаниялар иштироки билан озиқ-овқат ва енгил саноатимизнинг кўпгина корхоналарини қайта қуриш назарда тутилмоқда. Хорижий компаниялар ҳозирнинг ўзидаёқ шу ишга киришишга тайёр бўлиб турибди, аммо шарт-шароитни билишни, шунчаки билибгина қолмай, бу жараёнда қатнашишни хоҳлайдилар. Уларнинг кўпгина мулоҳазалари бор, чунки шу пайтгача қилинган ишлар ҳамиша ҳам лозим бўлган муддатларда самара бераверган эмас.

Гарчи биз асосан ўзимизга ишонишимиз керак бўлсада, ҳар ҳолда мана шуларнинг ҳаммаси жуда муҳим, ўртоқлар. Кейинги вақтларда, жумладан, менинг Германияда сўнгги бор бўлган пайтимда, йирик сиёсий, иқтисодий шартномалар ва бошқа ҳужжатларни имзолаш чоғида шу хусусда саволлар берилган пайтда мен масалани гап анча кичик рақамлар ҳақида бораётганини ўз меҳнаткашларимизга ҳам, бутун Ғарб дунёсига ҳам кўрсатадиган тарзда қўйдим: биз 10—20 миллиард сўм ҳақида гапиряпмиз, собиқ 16 миллионли ГДРни бирлашган Германияга узвий равишда қўшиш учун эса 10 йилга тахминан 700 миллиард доллар керак бўлади. Бизнинг бир триллион сўмликдан ошадиган ялпи миллий маҳсулотимиз билан 10—20 миллиардни таққослаб кўринг. Бундан чиқадиган хулоса шуки, асосий оғирлик, асосий масъулият ўз зиммамизга тушади. Аммо ҳозирги қалтис даврда ишни юриштириб юбориш учун бизга қарз керак, бу ҳақда мен илгари ҳам сизларга неча марталаб гапирганман.

Шундай қилиб бизда мақсадларгина эмас, шу билан бирга уларга эришиш йўллари, аниқ-равшан чора-тадбирлар ҳам белгилаб олинган. Агар мана шу чора-тадбирларнинг ҳаммаси белгиланган миқёсларда ва мўлжалдаги муддатларда амалга ошириладиган бўлса, келгуси йилнинг ўрталарига борибоқ сезиларли ўзгаришларни ҳис қилишимиз керак. Ҳозир бу нарса иттифоқдош жумҳуриятларнинг ўзаро баҳамжиҳат бўлиб қандай иш тутишларига, барча поғоналардаги ижроия ҳокимиятининг амал қилишига ҳал қилувчи даражада боғлиқдир. Ниҳоят, сўнгги мисол. Назаримда, барча босқичларда, кўкламдаёқ зеб-зийнат буюмларининг нархлари ҳақидаги масалани ҳал этиш

(Давоми иккинчи бетда).

Ўзбекистон Совет Социалистик Жумҳурияти Президентининг Фармони

МЕҲНАТ ҚИЗИЛ БАЙРОҚ ОРДЕНЛИ ЛЕНИН НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ДОРИЛФУНУНИНИНГ АЛОҲИДА НАМУНА КЎРСАТГАН БИР ГУРУҲ ХОДИМЛАРИНИ МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Кўп йиллик самарали илмий-педагогик фаолияти, халқ хўжалиги учун юқори малакали мутахассислар тайёрлашдаги хизматлари, фаннинг ривожига қўшган улкан ҳиссаси ва ижтимоий турмушдаги фаол иштироки учун қуйидагиларга фахрий унвонлар берилсин:

«Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган фан арбоби»:

Абдураззоқов Абдужаббор — радиацион физика кафедрасининг мудири

Азизхонов Аҳмаджон Тўрахўжаевич — сиёсий тарих кафедрасининг мудири

Аслонов Ҳаким Аслонович — табиий бирикмалар химияси кафедрасининг мудири

Жабборов Исо Муродович — этнография, қадимги дунё ва ўрта аср тарихи кафедрасининг мудири

Иброҳимов Неъматулла — шарқ факультетининг декани

Комилов Ғани — гидробиология ва ихтиология кафедрасининг мудири

Мусаев Ўткур Носирович — ўқув ишлари бўйича проректор

Қодиров Эркин — умуртқалилар зоологияси кафедрасининг мудири

Ҳидоятов Гога Аброрович — тарих факультети янги ва энг янги тарих кафедрасининг профессори, миллатлараро муносабатлар муаммолари лабораторияси раҳбари

Ҳожиев Жаввот — алгебра ва рақамлар назарияси кафедрасининг мудири

Шарафиддинов Озод — ўзбек совет адабиёти кафедрасининг доценти

«Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган халқ маорифи ходими»:

Иванова Калерия Ивановна — фалсафа-иқтисод факультетининг декани

Набиуллин Ришат Ҳисматуллович — тарбия ишлари бўйича проректор

Назиров Эргаш — физика методикаси ва тарихи кафедрасининг мудири

Никольская Галина Борисовна — тарих факультети деканининг ўринбосари

Орипов Мирсаид — ЭҲМ ва программалаштириш кафедрасининг мудири

Раҳматуллаев Шавкат — умумий тилшунослик кафедрасининг мудири

Саидов Муҳаммаднодир Собитович — ўзбек тили ва адабиёт ўқитиш методикаси кафедрасининг мудири

Сирлибоев Тўрабек — химё факультетининг декани

Солиев Султонмурод — КПСС тарихи кафедрасининг мудири

Султонов Эргаш — сиёсий тарих кафедрасининг доценти

Ғуломов Фотихкамол Носирович — география ўқитиш методикаси кафедрасининг мудири.

Ўзбекистон ССЖнинг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин:

Абдалина Евгения Александровна — инглиз тили кафедрасининг мудири

Абдуллаев Ҳайдар Абдуллаевич — тупроқшунослик кафедрасининг доценти

Абдусаматова Рафоат Абдубоқиевна — рус тили ва адабиёт ўқитиш методикаси кафедрасининг мудири

Абдусамедов Анвар Эшонхонович — дин ва атеизм тарихи ва назарияси кафедрасининг мудири

Амиров Гаян Суфиянович — рус тили кафедрасининг профессори

Астанақулова Ася Турдиевна — одам ва ҳайвонлар физиологияси кафедрасининг доценти

Аъзамхўжаев Анвар — маъмурий ва молиявий ҳуқуқ кафедрасининг мудири

Аюпов Абдулла Толипович — фалсафа кафедрасининг мудири

Бегматов Абдували Бегматович — туташ муҳитлар механикаси кафедрасининг мудири

Бобоев Ҳелимбой — юридик факультети деканининг ўринбосари

(Давоми учинчи бетда)

ССЖИ ПРЕЗИДЕНТИ М. С. ГОРБАЧЕВ МАЪРУЗАСИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

мумкин, деган масала муҳокама қилинган эди. Умуман олганда бу буюмлар аҳолининг асосий оммаси қўлига бориб етмайди. Барча дастурларда шу гап айтилган эди, шу жумладан Шаталин билан Явлинскийнинг Россия парламенти маъқуллаган биринчи лойиҳасида ҳам бор эди. Дарвоқе, бу муаммони Борис Николаевич билан аниқ-равшан муҳокама қилган эдик. Ўшанда у товарларнинг рўйхати хусусида бир неча жиддий конкрет мулоҳаза айтган эди. Ҳамма мулоҳазалар ҳисобга олинган эди. Мана энди эса РСФСР Олий Кенгаши бу хусусдаги қарорни бошқача кутиб олди. Нега бизга айтмадинглар, дейишмоқда. Ҳолбуки, биз бу мавзуни ярим йилдан бери муҳокама қилиб келяпмиз, бу тадбирни кўриш кераклигини барча жумҳуриятлар ёқлаб чиқишди.

Хуллас, ҳатто ҳамма нарса равшан бўлган ва келишиб олинган мана шу масалада ҳам бундай англашилмовчиликлар келиб чиқди. Жумҳуриятлар ўртасидаги ўзаро ҳамжиҳатлик асосида бу англашилмовчиликлар бартараф этилади, деб ўйлайман, аммо биз бундан кўра анча жиддийроқ чора-тадбирларни ҳал этишимиз ва қабул қилишимиз керак бўлиб турибди. Биз дастурни маъқулладик, ижроия ҳокимияти уни бажариш имкониятига эга бўлиши керак, шундагина биз олға силжий оламиз. Агар ҳукумат йўли билан қўйиладиган ҳар бир қадамга шубҳа билдираверадиган бўлсак (хоҳ Иттифоқ, хоҳ жумҳурият ҳукуматининг қадамига) бир жойда депсиниб тураверамиз. Эндиликда, биз кенг миқёсли ишни авж олдириб юборган бир пайтда бунга мутлақо йўл қўйиб бўлмайди. Ҳукумат ҳаммасини ўз зиммасига олсин ва жавоб берадиган бўлсин, биз бўлсак уни қўллаб-қувватлайлик ва унга ёрдам берайлик.

Ҳозир ҳамма ҳокимият танглиги мавзусида гапирмоқда. Мамлакатдаги вазиятни яхшилаш учун марказ қатъий чоралар кўрсин деган кескин, рўйи-рост айтадиган бўлсак, буйруқ қабилидаги талаблар янграмоқда. Гарчи кўпинча гап жойларда ва жумҳуриятларда ҳал этилиши лозим бўлган масалалар ҳақида бораётган бўлса-да, бундай мурожаатлар адолатлими ёки адолатсизми, — бу ҳақда баҳслашиб ўтирмайман. Масалани кўндаланг қўйиш керак: хўш ўзи нима гап, нега энди яккахокимлик ўрнини ҳокимиятсизлик эгалламоқда? Баъзи бировлар ҳисоблаётганидек, давлат тепасига ўз фикрида қатъий тура олмайдиган иродаси заиф одамлар йиғилиб қолган, деган фикрга қўшилиб бўлмайди. Бундай аҳволнинг ҳақиқий сабабларини қидириб топиш муҳимдир.

Илгари ҳокимиятнинг бутун тузилишини аслида битта сўз яъни партия сўзи билан ифодалаш мумкин эди. Партия давлат идораларига ҳам, ижтимоий тузилмаларга ҳам, хуллас барча соҳага сингиб кетган эди. Конституциянинг тегишли моддасига суянадиган КПССнинг ҳар қандай қарори муҳокама этилишига ҳожат бўлмаган буйруқ эди. Бу қаттиққўл, ўзига яраша мантиқли яккаҳоким система эди, лекин мазкур система демократик тартиб-қоидаларга мос бўлмади ва биз ана шу система мамлакатнинг ижтимоий тараққиёти нуқтаи назаридан нечоғлик катта йўқотишлар ва маҳрумликларга олиб келганини биламиз.

Биз ўша системадан ўз фаҳмимиз билан воз кечдик ва орқага қайтмаймиз. Аммо ҳокимиятнинг эски тузилмасидан воз кечар эканмиз, ҳозирча янги вазифаларга жавоб берадиган демократик дастурларни яратганимиз йўқ. Президент қарор қабул қилади-ю, лекин ана шу қарорнинг амал қилиши учун зарур бўлган дастур қани? Бундай аҳвол кўп жиҳатдан шу билан боғлиқки, янги тузилманинг қарор топиш жараёни кўп миллатли давлатимиздаги ўзгаришлар жараёни билан бир вақтга тўғри келди.

Барча даражалардаги ҳокимият идораларининг фаолиятини ҳозир карахт қилиб қўяётган анчагина зиддиятлар, англашилмовчиликлар Иттифоқ билан жумҳуриятлар ўртасидаги, марказ билан жойлардаги ваколатлар аниқ-равшан белгилаб қўйилмаганлиги оқибатида пайдо бўлди. Эҳтимолки, ушбу зиддиятлар ва англашилмовчиликлар Олий Совет қабул қилган Конституция ва қонун негизида мавжуд бўлган ва белгилаб қўйилган ваколатларга риоя этилмаётганлиги оқибатида пайдо бўлгандир. Айни вақтда биз шуни аён кўриб турибмизки, мазкур зиддиятлар сира бўшашаётгани йўқ, балки, аксинча, Иттифоқда ҳам, жумҳуриятлар ва жойларда ҳам аҳоли кўз ўнгида ҳокимиятнинг обрўсини тобора тушириб, кескинлашиб бормоқда.

Масала қуйидагича таҳлилда қўйилиши керак: миллатларнинг ўз тақдирини ўзи ҳал қилиш, ўз-ўзини бошқариш, иқтисодий, сиёсий, маданий тараққиётнинг турли масалаларини мустақил ҳал этиш ҳуқуқи тўғрисидаги қонуний ва адолатли талабларнинг амалга оширилиши оқилона доирадан чиқмаслиги керак. Биз ўтакетган марказлаштириш ва марказнинг ҳукмини юритишдек бир ёқламаликдан бошқа, яна ҳам ёмонроқ бир ёқламаликка, яъни ўтакетган ажралиб кетишга ва бебошликка тушиб қолмайлик. Афсуски, бунинг аломатлари кўриниб турибди. Лекин бу аломатларнинг ўзигина эмас, «қонунлар уруши» оқибатида мазкур қонунлар амал қилмай қолди, айрим жойларда эса ўша «қонунлар уруши» ички «совуқ уруш»га, баъзан эса чинакам урушга айланмоқда. Одамлар нобуд бўляпти. Қочоқлар кўпаймоқда. Транспорт шохобчалари, ўнлаб корхоналар ишдан чиқмоқда.

Сиз бу фикрга қўшиласизми ёки йўқми билмадим, аммо менинг назаримда, ўтган ойларда бўлиб ўтган воқеалар сабабли бутун жамиятимиз хушёр тортди. Ҳуқуққа хилоф хатти-ҳаракатларнинг оқибатлари тўғрисида бутун жамият алоҳида талабчанлик билан ўйламоқда. Энг асосийси шуки, янги Иттифоқ шартномасини тезроқ тузиш зарурлигига барчанинг ишончи комил бўлиб турибди. Ушбу шартноманинг лойиҳаси хусусида кўпдан бери ишланмоқда. Ушбу лойиҳа анчагина босқичлардан ўтди: ССЖИ Олий Кенгаши жумҳуриятларнинг Олий Кенгашлари билан маслаҳатлашди, шартнома концепцияси Федерация Кенгашида муҳокама қилинди. Мазкур лойиҳани Иттифоқ ва жумҳуриятлар Олий Кенгашлари кўриб чиқиши учун тақдим этишга қарор қилинди. Тўлдирилганидан кейин ушбу ҳужжат яна Федерация Кенгаши аъзоларига тарқатилди, бир-икки кундан кейин уларнинг фикр-мулоҳазаларини олиб, лойиҳани яна тўлдирамиз,— асосий иш ҳали олдинда, албатта, — шундан кейин бу ҳужжат ССЖИ Олий Кенгаши ва жумҳуриятларнинг Олий Кенгашларига тақдим этилади. Биз уни эълон қилиш керак деб ҳисоблаймиз, чунки халқ шуни талаб қилмоқда.

Назаримда, агар биз Иттифоқ шартномасини тез орада имзолай олсак, бу мамлакатдаги сиёсий вазиятни нормаллаштиришда, иқтисодиётни барқарорлаштириш ва бозорга оид масалаларни баҳамжиҳат ҳал этишда, ҳуқуқни муҳофаза этиш органларининг самарали фаолияти учун шарт-шароит яратишда ёрдам беради. Концепциядаги асосий масала нима? Бизнинг кўпмиллатли давлатимиз чинакам федерация қоидаларига асосланган мустақил Совет Жумҳуриятларининг Иттифоқига айланади, концепциянинг мағзи ана шундай. Иттифоқни вужудга келтираётган жумҳуриятлар муштарак манфаатларни таъминлаш учун ушбу Иттифоққа ваколатлар берадилар. Концепция ҳар бир халқнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ва ўзини-ўзи бошқариш, миллий турмушнинг барча масалаларини мустақил ҳал этишдек ҳуқуқнинг бегоналаштирилмаганлигига асосланади.

Масала худди ана шундадир ўртоқлар, бу ҳаммамизни ташвишга солмоқда.

Ҳар қалай нечоғлик ғайрат ва фаоллик билан ишламайлик Иттифоқ шартномаси тузиш ва уни имзолаш учун бирмунча вақт зарур бўлади. Ҳозир эса биз учун ҳар бир ойгина эмас, ҳар бир кун ва ҳар бир соат ҳам ғаниматдир. Ҳозир ҳаракат қилиш керак, одамлар ҳокимиятнинг, аввало Президентнинг қатъий баҳамжиҳат ҳаракатларини кутиб туришибди.

Шу муносабат билан мен ССЖИ Олий Кенгашига ва жумҳуриятларнинг Олий Кенгашларига нимани тавсия этишни истайман? Ҳозирча биз Иттифоқ шартномасини қабул қилмаган эканмиз, Иттифоқ ва жумҳуриятлар даражасидаги ҳокимият идораларининг тузилмалари тўғрисидаги ва уларнинг ваколатларини белгилаб қўйиш ҳақидаги масалани узил-кесил ҳал қилмаган эканмиз, ўтиш босқичидаги ҳокимият бутун системасининг самарали ишлашини таъминлайдиган ёндашувни ишлаб чиқишимиз керак. Агар бу масалани ҳал қилмасак ишимиз барбод бўлади.

Бундай ёндашув, бир жиҳатдан, амалдаги Конституция ва шу Конституция асосида қабул қилинган қонунларнинг албатта эътироф этилиши ва буларга риоя қилинишини, иккинчи жиҳатдан эса ўтиш даврида тегишли даражада ўзгартирилган мавжуд идоралар системаси орқали иттифоқдош жумҳуриятларнинг қонуний манфаатларини амалга оширишни қамраб олиши керак. Биринчидан, бу сиёсий ва иқтисодий стратегияни келишиб олишда ўз вазифасини ҳозирнинг ўзидаёқ бажараётган Федерация кенгашидир. Иккинчидан эса, жумҳуриятлар ҳукуматлари бошлиқларининг ССЖИ Вазирлар Кенгаши Раёсатининг ишида бевосита иштирок этаётганидир. Учинчидан, иқтисодий ислоҳот масалалари юзасидан жумҳуриятлараро қўмита, валюта қўмитасининг тузилишидир. Тўртинчидан, бир қанча вазирликлар ва марказий идораларда таркибига жумҳуриятлар тегишли муассасаларининг раҳбарлари кирган ҳайъатлар ёки кенгашлар тузилишидир. Ниҳоят, ўртоқлар, ижроия ва идора этувчи ҳокимият органлари билан бир қаторда ҳамжиҳатлик дастурига мунтазамлик негизида бизнинг қонун чиқарувчи органларимизни ҳам қўшиш жуда муҳимдир.

Бу масала хусусида қатъий мавқеда туриш зарурдир. Назаримда, Олий Кенгаш жумҳуриятларнинг Олий Кенгашларига қуйидаги таклиф билан мурожаат қилиши мумкин бўлур эди: янги Иттифоқ шартномаси тузилишига қадар ваколат хусусида баҳслар чиқиб турган қарорларнинг амал қилишини тўхтатиб туриш керак, акс ҳолда биз фалаж бўлиб қоламиз ва ҳокимиятнинг карахтлигига барҳам бера олмаймиз. Ушбу таклифни қўллаб-қувватлашингизни сўрайман.

Энди ҳозирги босқичдаги марказий ҳокимият, унинг тузилмалари ва иши ҳақида гапириб ўтмоқчиман.

Президент йўлдан адашди, довдираб, каловланиб қолди, деган далилсиз, масъулиятсизлик билан қилинаётган айбловларни рад этиб, Президент шанига айтилаётган танқидни асосан қабул қиламан. Эҳтимолки, баъзи кимсалар Президентни бадном қилишни исташаётгандир — бу мамлакат ва жумҳуриятларга раҳбарлик қилаётган асосий кучларни издан чиқаришни хоҳлаётганларга совға бўлур эди. Жумҳуриятлар даражасида ҳам, маҳаллий ва Иттифоқ даражасида ҳам бадном этишга уринишлар бўлаётганини кўриб турибман. Бу изчиллик билан, бамисоли режага кўра, қурилишдаги ҳисоблаб чиқилган графикка кўра қилинмоқда. Мен бу қайси қўмитанинг ёки гуруҳнинг иши экан деб, ўйлаб ҳам қоляпман. Бу ҳойнаҳой графиклар билан боғлиқ бўлса керак.

Эътироф этиш керакки, қабул қилинаётган тадбирлар Президент томонидан ҳамиша ҳам самарали ва ўз вақтида амалга оширилмади. Мен бундан зарур хулосалар чиқариб олмоқдаман. Аммо назаримда, бу масалага ҳам аниқлик киритилиши керак. Президентнинг Конституцияда белгилаб қўйилган ваколатлари доирасида қабул қилган фармонларини барча идоралар оғишмай бажаришлари керак. Президент масъулиятни зиммасига олиб, ушбу фармонларнинг моҳияти ва оқибатлари учун жавоб беради. Бизда эса дарҳол гапбозлик бошланади: «Бу қандай фармон бўлдийкин, бажарсакмикин ёки бажармасакмикин?» Ижроия ҳокимиятнинг рисоладагидек ишлаши босқичига сира ўта олмай турибмиз. Фармонларнинг бажарилишини барбод этаётган мансабдор шахсларни лавозимидан олиш лозим. Фармонларнинг амал қилиши учун ижроия ҳокимиятининг жумҳурият, маҳаллий идоралари, ҳуқуқни муҳофаза этиш, хўжалик идоралари фаол ишлашлари керак. Менга нутқларингиздан кўчирмаларни беришди, мен марказ шанига, жумладан. Президент шанига айтилган танқидий мулоҳазалар билан танишдим. Ишчилар, деҳқонлар, ҳарбий хизматчилар, ёшлар билан бўлган сўнгги учрашувларда ҳам жуда жиддий танқидий мулоҳазалар айтилди, бу мулоҳазалар инсон ҳуқуқлари, ҳуқуқ-тартибот бузилишига қарши, миллатлараро негиздаги можароларнинг олдини олиш учун зарур чоралар кўрилмаётгани билан боғлиқдир. Мен буни қабул қиламан, лекин аслида, вазият шундайки, ҳуқуқни муҳофаза этиш органларига, ҳукуматга ва Президентга кўпгина маҳаллий ва жумҳурият ҳокимиятларининг субутсиз мавқеи халал бермоқда. Сепаратчилик, бузғунчилик хатти-ҳаракатларига гиж-гижлаётганларга ва тартибсизликлар чиқараётганларга қарши қонунни қўлланишга кўпинча тўғридан-тўғри қаршилик кўрсатиляпти.

Жиноий иш қўзғатилди, фактлар ҳам таппа-тахт — жамоатчилик тазйиқи уюштирилади, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг йўли тўсилади, улар ишлай олмай қолади: Қўйиб юборинг! Ҳокимият эса «муаммони юмшатиш» йўлини топади ва қўйиб юборади. Президентга фуқаролардан, айрим жамоат ташкилотларидан фалокатнинг олдини олиш ёки фалокатнинг авж олишига йўл қўймаслик учун Президент бошқарувини жорий этиш тўғрисида илтимослар баён этилган кўпгина мурожаатномалар келиб турганлиги аён. Лекин ҳокимият органларидан ана шундай мурожаатномалар аслида келаётгани йўқ. Келинг, мулоҳаза қилиб кўрайлик, ўзи нима гап, ўша органлар қани, уларнинг мавқеи борми? Оқибатда эса барча айбни Президентга қўйишга уринишмоқда. Президент бошқаруви жорий этилмаётган бўлса —хўш Президент қаерда, унинг ваколатлари қаёққа кетди, нега энди биз шу ваколатларни берган эдик, дейишади. Агар Президент маҳаллий ҳокимиятни четлаб ўтиб шундай бошқарувни жорий этгудек бўлса — бундай қилиш оғриқли бўлади, тўқнашувлар келтириб чиқаради, бир қанча ҳолларда оғир оқибатларга олиб келади — яна Президент айбдор бўлиб чиқади. Иш шунга бориб етмоқдаки, худди ўша органларнинг ўзлари бундай ҳаракатларни ҳатто жаллодлик деб ҳам кўрсатмоқдалар.

Биз биргаликда ҳаракат қилишимиз керак, Президент ўзича ҳаракат қила олмайди, худди шунингдек сиз ҳам унинг иштирокисиз, унинг ваколатларидан фойдаланмай кўпгина масалаларни ҳал эта олмайсиз.

Энди Иттифоқ ҳукуматининг тузилмаси ва фаолияти тўғрисида гапирмоқчиман. Гарчи Иттифоқ шартномасида бу масала ўртага қўйилиб, тубдан ҳал этилаётган бўлса ҳам мазкур шартнома қабул қилинишига қадар Иттифоқ ҳукумати қатъият билан ўзгартирилиши керак. Шу яқин орада шартнома концепцияси қўлингизга текканида сиз бунга ишонч ҳосил қиласиз. Аввало эскириб қолган, сира зарур бўлмаган тузилмалардан воз кечиш керак. Шу хусусдаги таклифлар яқин ўн кун ичида тақдим қилиниши лозим. Бозорга ўтилиши муносабати билан тузилаётган янги бўғинларни шакллантириш учун олиб борилаётган ишни якунлаш керак. Мен иқтисодий ислоҳот юзасидан жумҳуриятлараро қўмитани, давлат мулкини тасарруф этиш фондини, монополияга қарши қўмитани ва бошқаларни назарда тутмоқдаман, ҳаммасини санаб ўтирмайман. Ҳукуматни қайтадан тузиш учун унинг таркибини жуда обрўли, кенг жамоатчилик доиралари қўллаб-қувватлаётган сиёсий арбоблар ва мутахассислар ҳисобига янгилаш керак. Бизга кенг ижтимоий негизга эга бўлган ҳукумат зарур. Вазирлар Кенгаши Раисининг фикри ҳам ана шундай. Халқнинг ишончи бўлмас экан, танглиқдан чиқиш сиёсатини самарали амалга ошириш мумкин эмас. Аммо ижроия ҳокимиятнинг «умуртқа поғонаси» ишласагина мазкур ҳукумат самарали меҳнат қилиши мумкин.

Шу муносабат билан ҳозирнинг ўзидаёқ айрим жумҳуриятлар, аввало Россия Федерациясида бўлганидек, қуйи ижроия органларининг юқоридаги шундай органларга қатъиян бўйсуниши тўғрисидаги масалани пайсалга солмай ҳал этиш керак. Мен РСФСЖ Олий Кенгаши қабул қилган қарорларни маъқуллайман, мақсадга мувофиқ деб топилган жойларда эса кенгашлар ва ижроия комитетларнинг раислари лавозимларини бирлаштириш тўғрисида қарор қабул қилишлари ҳам мумкин. Чунки бу ўринда кўпинча келишмовчиликлар пайдо бўлмоқда, қарама-қаршилик ҳокимият маҳаллий органлари фаолиятини карахт қилиб қўймоқда. Назаримда, Олий Кенгаш буни қўллаб-қувватлаши ва маҳаллий органларга шу масалани ҳал этиш ҳуқуқини бериши керак.

Ижроия ҳокимиятнинг янги шакллари қаддини ростлаётган ҳозирги жўн бўлмаган даврда барча совет идоралари корхоналар, уюшмалар, ишлаб чиқариш бирлашмалари раҳбарлари билан мустаҳкам ҳамжиҳатликда ишлашлари жуда муҳимдир. Шу раҳбарлар ҳозир бу хусусда анчагина танқидий мулоҳазаларни айтмоқдалар. Советлар ҳозирча ана шу қудратли кучдан фойдаланишмаяпти. Келишиб олиш ва декабрь ойининг биринчи ўн кунлигида Москвада хўжалик соҳасининг намояндаларини йиғиб гаплашиб олиш керак, чоғи. Борис Николаевич ҳам шуни маъқуллаётганини менга айтишди, умидворманки, жумҳурият Олий Кенгашларининг бошқа раислари, Вазирлар Кенгашларининг раислари ҳам бу таклифни қўллаб-қувватлайдилар ва бўлажак йиғилишда иштирок этадилар. Аммо раҳбарларнинг ўзлари ҳам ўз навбатида ишлаб чиқаришдаги ишларнинг аҳволи учунгина эмас, балки мамлакатдаги саноат марказлари, шаҳар ва районлардаги ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий вазият учун ҳам жавобгарликни ҳис этишлари керак. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари фаолияти асосли танқид қилинаётганлигини ҳисобга олиб, мен сўнгги ойларда шундай фикрга келяпманки, Иттифоқ миқёсида ҳам, бошқа даражаларда ҳам ушбу органларни мустаҳкамлаш учун кадрларга оид тадбирлар зарур бўлиб турибди. Шу яқин орада бу хусусда аниқ-равшан таклифлар тақдим этилади.

Давлат муассасалари ҳақида гапирар эканман, СССР Қуролли Кучлари тўғрисида бир-икки оғиз айтиб ўтмоқчиман. Сўнгги вақтда бу хусусда қуролли кучлар зиммасига юкланган масъулиятли давлат топшириқларини бажаришга халал бераётган нохуш вазият вужудга келди. Назаримда, биз ҳаммамиз, жумладан Президент ҳам ана шундай вазият вужудга келгани учун жавобгармиз. Мамлакатдаги жами ҳарбий округлардан вакил бўлиб келган ҳарбий хизматчи-депутатлар билан учрашув чоғида мен буни яна бир карра ҳис этдим. Менга айтишларича, бу назаримда нутқларда ҳам қайд этилган бўлиши керак, ўртоқ Алкснис мазкур учрашувни ўзича талқин қилибди. Буни қарангки, гўё Президент икки кун муқаддам «армиядан ажраб қолган» эмиш. Менинг нуқтаи назарим бошқача: бу шу қадар ҳислар туғёнига берилиб, масъулсизларча айтилган гапки, буни аввало ўртоқ Алксниснинг ўзи ўйлаб кўриши керак.

Қуролли Кучлар — жуда қудратли ташкилотдир. Улар ўзгаришлардан четда турмаслиги керак, менинг фикрим ана шундай, лекин бундан биз Қуролли Кучларни бадном қилишга йўл қўйиб беришимиз керак, деган маъно келиб чиқмайди, ҳозир эса шундай бўлмоқда. Жуда муҳим давлат муассасаси бўлган армияни камситишни биз қатъият билан тўхтатишимиз керак ва шундай қилинади. Олий Кенгаш армияга дахлдор ҳуқуқий ҳужжатлар мажмуини кўриб чиқиши керак. Неча ўнлаб ҳар хил таклифлар кўриб чиқилди, эндиликда эса лойиҳалар устидаги иш якунланмоқда, яқинда булар сизларга тақдим этилади. Қуролли Кучларимизнинг обрўсини, бу кучларнинг сифат жиҳатидан такомиллашувини қўллаб-қувватлаш учун, офицер кадрлар ҳақида, барча ҳарбий хизматчилар, уларнинг оилалари тўғрисида ғамхўрлик қилиш учун барча ишларни қилиш зарур. Буларнинг ҳаммасини, ўртоқлар мамлакат хавфсизлиги ва давлат барқарорлигини таъминлаш зарурати тақозо этмоқда.

Қуролли Кучларда тўпланиб қолган муаммоларни ҳал этиш тўғрисида гапирадиган бўлсак, ушбу муаммолар кўриб чиқилиши ва ҳарбий ислоҳот доирасида ҳал қилиниши керак. Биз вазир билан келишиб олдик, у яқин кунларда юқори мансабдаги кадрлар тўғрисидаги масалалар хусусида таклиф тақдим этади.

Шуни алоҳида таъкидламоқчиманки, бошқа фуқароларга нисбатан ҳарбий хизматчиларнинг ҳуқуқларини чеклаб қўйилган қарорлар дарҳол бекор қилиниши керак. Айрим жумҳуриятлар ва айрим жойларда сиёсий ва ижтимоий ҳуқуқларнинг чеклаб қўйилганлиги Конституциягагина эмас, халқаро ҳуқуққа ҳам хилофдир. Жумҳуриятларда ёки маҳаллий идораларда кимки ана шу шармандали қарорларни қабул қилган бўлса, ўшаларнинг ўзи бу қарорларни бекор қилсин ёки бу қарорлар бир ҳафта ичида Президент томонидан бекор қилинади.

Кеча бир ҳабар олдим, Латвиядаги ҳарбий қисмларни озиқ-овқат билан таъминламаслик ҳақида қарор қабул қилишибди, умумиттифоқ фондига кўра юборилиши лозим бўлган нарсаларни жўнатмаймиз, деб туришибди. Шу ҳам одоб бўлди-ю? Ишончим комилки, Латвия халқи бунга қаршидир, биз одамлар фикрига таяниб, дарҳол тартиб ўрнатишимиз керак.

Мамлакат учун жуда муҳим ва керакли ишни бажараётган ҳавфсизлик органларининг самарали ишлаши учун зарур шарт-шароитларни яратиш керак. Мен тегишли қонунни Олий Совет тезроқ кўриб чиқишини ва қабул қилишини истар эдим. Тубдан қайта қуриш босқичини бошидан кечираётган, ўз ўрнини қидираётган, ҳозирги мураккаб шароитда мамлакатнинг хавфсизлиги тўғрисида ғамхўрлик қилишга ҳаракат қилаётган органларга қарши бебошликка йўл қўйиб бўлмайди.

Лекин бундан ушбу идораларда ўтмишдан мерос бўлиб қолган барча масалалар ҳал этилмаслиги керак, деган маъно келиб чиқмайди. Шундай чоралар кўрилмоқда, бундан ҳабарим бор.

Мен Олий Кенгашнинг иши тўғрисида сиз айтган мулоҳазаларни катта эътибор билан ўқиб чиқдим. Сиз бу ерда ана шу ишдан хавотирланаётганингиз ва қониқмаётганингизни айтибсиз, бунга батамом қўшиламан. Назаримда ҳозир, теран ўзгаришлар босқичида Олий Кенгашнинг мавқеи ва масъулияти сусайиши уёқда турсин, аксинча анча ошиши керак. Мен бу ўринда Олий Кенгашнинг қонуншунослик фаолияти билан бир қаторда сиёсий фаолиятини ҳам назарда тутмоқдаманки, бундай фаолият мамлакатимиздаги барча халқлар учун йўл кўрсаткич сифатида жуда муҳимдир.

Мен илгари айтган эдим, яна бир карра шуни таъкидламоқчиманки, ҳозирги Олий Кенгаш катта сиёсий куч-қудратга ва ақлий куч-қудратга эга. Кенгаш ҳозирги бурилиш босқичида ўз вазифасини бажаришга қодир эмас, деган уйдирмаларни рад этаман. Бу Олий Кенгашни издан чиқаришга, қайта қуриш, жамиятимизни янгилашнинг ана шу яна бир қудратли таянч муассасасини ҳолдан тойдиришга уринишдир.

Олий Кенгаш мамлакат олдида турган муаммоларни тадқиқ қилиш ва ҳал этишга жиддий амалий ҳисса қўшиши мумкин. Назаримда, мазкур кенгашнинг президентлик ҳокимияти билан, мамлакат ҳукумати билан яна ҳам жипсроқ алоқаси тўғрисидаги масалани ўртага қўйиш тўғрироқ бўлур эди. Буларнинг ҳар бири топширилган иш учун батамом жавобгардир, буни эътиборга олиш керак, албатта.

Менимча, бундан икки кун илгариги гап кўп жиҳатдан ўртамизда бохабарлик йўқлигидан келиб чиқди. Олий Кенгаш ижроия ҳокимиятнинг вазифасига даъво қиляпти, деб ўйламайман, ушбу ҳокимият ишлайверсин ва халқ олдида, Олий Кенгаш олдида жавоб берсин. Аммо, ҳойнаҳой, биз бир-биримизга ахборот бериб туриш масаласини обдон ўйлаб кўрмабмиз, бундан буён мунтазам бир-биримизга ахборот бериб туришимиз лозим. Шу хусусда таклифлар тақдим этилиши керак.

ССЖИ Олий Кенгаши билан иттифоқдош жумҳуриятлар Олий Кенгашлари ўртасидаги ҳамжиҳатлик тўғрисидаги масала хусусида обдон ўйлаб кўриш керак. Россия Федерацияси Олий Кенгашидаги ўртоқлар бугунги мажлисда кенгроқ таркибда иштирок этишни истаган эдилар, аммо бинолардаги жойлар етишмай қолди. Хрушчев замонасида Марказий Комитетнинг 170 аъзоси мажлис қилаётганида пленумда яна 5 минг киши иштирок этар эди, биз ҳозир бундай қила олмаймиз, албатта. Олий Кенгашнинг асосий таркиби бор, таклиф этилганлар ниҳоятда кўпайиб кетиб, ушбу анжуман қандайдир халқ мажлисига айланиб қолмаслиги зарур. Аммо комитетлер ўртасидаги ҳамжиҳатлик, Олий Кенгашлар ўртасидаги ҳамжиҳатлик ҳозир сира етарли эмас. Бу ҳамжиҳатлик мунтазам бўлиши лозим. ССЖИ Олий Кенгаши билан Россия парламенти ўртасида бу хусусда айниқса яхши имкониятлар бор. Назаримда, ўртоқ Лукьянов ҳам, ўртоқ Ельцин ҳам бу хусусда ўйлаб кўришлари керак.

Яна, ўртоқлар, бохабарликдаги камчиликлар хусусида гапирмоқчиман. Бу ерда, нега энди Рессия Олий Кенгаши Горбачев—Ельцин учрашуви тўғрисидаги барча гаплардан илгарироқ хабардор бўлди-ю, ССЖИ Олий Кенгаши бехабар қолди, деган маънода, саволлар тушди. Истакларни бажо келтириб, ўртоқ Ельцин билан шу яқин орада, бўлган суҳбат тўғрисида қисқагина ахборот бериб ўтмоқчиман, бу яна шунинг учун ҳам жоизки, Ельциннинг шу хусусдаги нутқи нотўғри таассурот қолдириши мумкин. Назаримда, олди-қочди гапларга интилиш шунга олиб келганки, бу амалий суҳбат (мен Борис Николаевичнинг нутқи билан танишишдан илгари офицерлар билан учрашувда ўша суҳбатга шундай баҳо берган эдим) қандайдир қатъий талаблар қўйилган музокара тусини олди. Ушбу суҳбат чоғида гўё таслимчилик содир бўлди, деб талқин этилмоқда. Шундай таассурот йўқми? Ундай бўлса дуруст.

Шуни айтишим керак, биз Борис Николаевич билан ўз учрашувларимизга, шу жумладан мазкур учрашувга ҳам шов-шув тусини бермаслик ҳақида келишиб олдик. Аввал бошда учрашув ҳақида ҳатто хабар қилмасликни ўйлаган эдик. Мен турли жумҳуриятлар Олий Кенгашларининг раислари билан, уларнинг депутатлари билан учрашиб тураман, агар бирон-бир ўткир, кенг миқёсли масала бўлмаса, ҳамиша ҳам улар ҳақида хабар эълон қилаверишнинг кераги йўқ. Бу — бизнинг ҳаётимиз, бизнинг ишимиздир. Шундай бўлсада, кейинчалик Борис Николаевич, бу ҳақда ҳозирнинг ўзидаёқ биз бирон-бир нарсани гўё яшираяпмиз, деган гаплар бошланаяпти, деб қолди. Қисқача хабар беришга келишдик, бу хабар билан танишсизлар.

Бу, умуман, мунтазам асосда ишчанлик билан ўтказилиши лозим бўлган одатдаги мулоқотлар, деб ўйлайман. Шу пайтгача биз неча ойлаб фикрлашмай юрганимиз, фақат фурсат келгандагина фикрлашганимиз яхши эмас. Энди айниқса ҳозирги мураккаб вазиятда, Иттифоқ билан барча жумҳуриятлар ўртасида ва албатта, Россия Федерациясининг раҳбарияти билан ҳамжиҳатлик зарур бўлган бир пайтда амалий ва мунтазам учрашувлар бўлиши керак, деб келишиб олдик.

Хўш, гап нималар ҳақида борди? Биз аввало мамлакатдаги ҳозирги вазият ҳақида, амалий иш учун бундан келиб чиқадиган хулосалар тўғрисида фикрлашиб олдик. Вазият олисни кўзлаб қатъий ҳаракат қилишни талаб этиши хусусида бир фикрга келинган эди.

Ҳарбий хизматчи депутатлар билан учрашув вақтида берилган тегишли саволга жавобан Иттифоқ шартномасини тузиш билан боғлиқ бўлган масалалар суҳбатимизнинг марказида бўлгани ҳақида гапирган эдим. Иккала томондан кўп миллатли давлатимизни сақлаб қолиш ва янгилаш, янги ижтимоий-иқтисодий, маданий вазифаларни ҳал қилиш учун шундай шартнома кераклиги ҳақидаги фикр айтилган эди. Мен ўртоқ Ельцинга Россия раҳбарияти ва шахсан у мамлакатимиз турмушининг мана шу энг муҳим масаласи хусусида Россия ва бутун мамлакат халқлари олдида ўз нуқтаи назарларини аниқ баён этсинлар, деган истакни билдирган эдим. Ўртоқ Ельцин РСФСЖ Олий Кенгашининг депутатлари ҳузурида шу масала юзасидан аниқ фикр айтганини табриклайман. Бунинг аҳамияти катта.

Иттифоқ шартномасини тайёрлаш билан боғлиқ бўлган масалалар: Иттифоқнинг, Россия Федерациясининг ваколатлари тўғрисидаги, мулки, субъектлари ҳақидаги, ҳокимият ва бошқарув идораларининг тузилиши тўғрисидаги масалалар обдон муҳокама қилинди. Шундай суҳбат жуда зарур эди.

Иттифоқ шартномасининг қабул этилиши муайян вақтни олиши сабабли унинг концепциясини муҳокама қилиш билан бирга Иттифоқ ва жумҳурият ҳукуматлари даражасида иқтисодиёт соҳасидаги ваколатни тақсимлаш билан боғлиқ бўлган масалаларнинг бутун мажмуини ишлаб чиқиш учун комиссия тузилади, деб келишиб олинди. Иттифоқ шартномасининг жамиятдаги ва олий кенгашлардаги муҳокамаси ҳукуматлар даражасидаги иш билан мустаҳкамланиши учун бошқа жумҳуриятлар билан баҳамжиҳат ҳаракат қилиш соҳасида ҳам шу йўлдан борамиз.

Иттифоқ-жумҳурият қонунларининг нисбати мавзуи ҳам шу нуқтаи назардан муҳокама қилинди. Бугун сизларга баён этиб берган нуқтаи назаримни айтдим: Иттифоқ шартномасини тузишга ўтиш босқичида бутун сиёсий системанинг, ижроия ҳокимиятининг самарали ишлашини таъминлаш калитини топмоқ керак. Акс ҳолда биз ҳозирнинг ўзидаёқ амалий равишда бажаришга киришилган энг муҳим масалаларни ҳал қила олмаймиз.

Ҳокимият ва бошқарув идораларини мамлакат тараққиётининг ҳозирги босқичига мувофиқ равишда, янги Иттифоқ шартномасини имзолаш истиқболини ҳисобга олиб қайта тузиш муаммоси ҳам вақт имкон берган даражада ўртага қўйилиб, муҳокама қилинганлиги, табиий. Бу хусусда Борис Николаевич Россиянинг талабини айтди. Мен ўз нуқтаи назаримни баён қилиб бердим. Бу нуқтаи назар шундан иборатки, биз бу масалаларни Иттифоқ шартномасининг руҳи ва мазмунига асосланиб ҳал қилишимиз керак. Шундан кейинги фикрлашув давомида ҳозирги ва келгусидаги ҳокимият тузилишлари қайта қуриш тарафдори бўлган демократ кучларнинг коалициясига таяниши зарурлиги тан олинди. Ҳа, менинг назаримда, Иттифоқ даражасидагина эмас, жумҳурият ва маҳаллий даражаларда ҳам ҳокимият тузилишлари мана шу ёндашув асосида шакллантирилиши лозим. Ҳукумат раисининг баёноти ҳам бу хусусда марказ олдига қатъий талаблар қўяди. Мен буларни ўринли талаблар деб ҳисоблайман. Шу руҳда ҳукумат раиси кадрлар хусусида таклифлар тайёрламоқда. Жумҳуриятларда ҳам мана шундай ёндашувлар бўлиши лозим, деб ўйлайман. У жойларда ҳозирнинг ўзидаёқ бошқа ҳаракатнинг ҳукмронлиги қарор топмоқда. Хўш, сиёсий хилма-хиллик қаёқда қолди, коалиция қаёқда қолди? Хўш, жумҳурият идоралари даражасида нега бу нарса эътиборга олинмаяпти? Агар биз ҳақиқатан ҳам фуқароларнинг иноқлигини хоҳлайдиган бўлсак, бу соҳада бир неча тартиб-қоида бўлмаслиги керак.

Бозорга ўтилиши, халқ хўжалигининг 1991 йилдаги иши билан, озиқ-овқат таъминоти муаммолари, бюджетни тузишга ёндашувлар, ташқи иқтисодий алоқалар билан боғлиқ бўлган бир қанча масалалар муҳокама қилинди. Очиғини айтганда бу соҳанинг ўз хусусиятлари бор. Ҳозир Россия хўжалигининг анчагина улуши Иттифоқ ҳукуматининг ҳуқуқ доирасида турибди, шу боисдан ўзига хос масалалар келиб чиқаётганлиги табиий. Ҳукумат Россия ҳокимияти ва бошқаруви идоралари билан баҳамжиҳат иш қилмаслиги мумкин эмас. Бюджет, солиқлар ҳақида, фойда тўғрисида кўпгина масалалар қўйилди. Мунозара бўлди, нуқтаи назарлар таққосланди, суҳбатимизга Рижков ва Силаев ўртоқлар қўшилгандан кейин амалий соҳада, айниқса кўп икир-чикир масалалар ўртага қўйилди. Марказ билан Россиянинг ўзаро муносабатларига алоқадор масалалар мажмуини муҳокама қилиш чоғида мен Ельцин ва Силаев ўртоқлардан марказда, бинобарин ҳам Президент, ҳам ҳукумат даражасида биз Россия федерациясидаги ишларнинг аҳволи учун ўзимизнинг жуда катта масъулиятимизни англаб турганлигимизни назарда тутишларини илтимос қилдим. Модомики шундай экан, ишни фақат РСФСЖнинг ҳозирги раҳбарлари Россия учун жонкуярлик қилаяптилар, рус халқининг манфаатларини ифодалаяптилар, деб кўрсатмаслик керак. Хўш, биз руслар бўлмай қолдик, деб ўйлаш мумкинми, ахир. Ҳа, гап бундагина эмас. Марказ мана шу каттакон ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ўлкани эътиборсиз қолдириши, унинг муаммолари билан шуғулланмаслиги мумкин эмас.

Шуни ҳам айтиб қўймоқчиман: биз умуман у ёки бу жумҳуриятнинг раҳбарияти билан Иттифоқ раҳбариятининг бир-бирига қарама-қарши қўймаслигимиз — гўё уларнинг бирлари кимларнингдир манфаатларини кўпроқ, бошқалари эса камроқ ифодалайдилар, деб ўйлаш керак эмас. Ҳа, русларнинг, украинларнинг, ўзбекларнинг, қозоқларнинг ва шу кабиларнинг манфаатларини камроқ ўйлайди, деб бўлмайди. Сиёсий раҳбарлар миллатчиликни, айирмачиликни рағбатлантира олмайдилар, биз кўп миллатли давлатимизни ислох қилишдан давлатларимизни, халқларимизни тиклаб олиш учун, давлатлар федерацияси бўлмиш Иттифоқимизга янги ҳаёт бахш этиш учун фойдаланишимиз керак. Ҳозир бу соҳада жуда катта имкониятлар очилмоқда, модомики шундай экан, амалий ҳамжиҳатликка асосий эътиборни қаратиш керак. Ўзини у ёки бу халқ орзу-умидларининг асл ифодачилари қилиб кўрсатиш, шу тариқа марказ билан жумҳуриятни қарама-қарши қўйиш мақбул эмас, бу президентнинг, ҳукуматнинг, бу ерда, марказда ишловчи ҳамма кишиларнинг ҳақиқий нуқтаи назарини акс эттирмайди. Унинг устига буларнинг ҳаммаси сурункали бирликлар: бугун бири бўлса, эртага иккинчиси келаверади, бу масаланинг диалектикасини яхши тушуниб олиш лозим, деб ўйлайман.

Бошқа жумҳуриятларнинг раҳбарлари билан бўлган суҳбатлар каби ўртоқ Ельцин билан суҳбатлар ҳам биз ҳозирги вақтда ўзаро муносабатларимизни халқ ва давлатнинг тақдири учун умумий масъулиятни назарда тутиб қуришимиз, ҳар қандай вақтинчалик жиҳатлардан юқори туришимиз кераклигини кўрсатиб турибди.

Пировардида шуни таъкидлайман: ички аҳволнинг талабларигина эмас, халқаро аҳволнинг талаблари ҳам янги Иттифоқ шартномасини тезроқ тузишни тақозо этмоқда. Бизнинг мамлакатимиз— халқаро муносабатлар барқарорлигининг ва дунёдаги янги тартиб сари силжиб боришнинг кафилларидан биридир, бу янги тартиб ядро уруши хавфини бартараф қилиши, жаҳоншумул муаммоларни ҳал этишда барча давлатларнинг пишиқ-пухта ҳамкорлигини таъминлаши лозим. ССЖИнинг дунёдаги ўрни ва аҳамияти, унинг халқаро тараққиётнинг бориши учун масъулияти бениҳоя катта. Модомики шундай экан, биз айирмачиларнинг иттифоқни ягона иродадан маҳрум бўлган мўрт бир тузилмага айлантириб юбориш, ёки ҳатто уни парчалаб ташлаш йўлидаги уринишларига тоқат қила олмаймиз. Ҳолбуки, мана шу йўлда ҳозир уринишлар бўлиб турибди.

Масаланинг иқтисодий жиҳатини ҳам кўра билмоқ керак. Ҳозир кўпгина мамлакатлар, молия ва савдо-саноат доиралари бозорга ўтишнинг мураккаб даврида бизга кўмаклашишга тайёр бўлиб туришибди. Боя айтганимдек, Совет Иттифоқига қарзлар бериш тўғрисида ГФЖ, Франция, Италия, Испания билан, бошқа баъзи мамлакатлар билан бир битимга эришилди.

Бу пулдан имкони борича самарали фойдаланилиши бениҳоя муҳимдир. Айни шу масалада валюта комитети иш кўрсатиши керак, барча жумҳуриятлар уни қўллаб-қувватлашди ва у бутун Иттифоқнинг манфаатлари йўлида ишлай бошлади.

Ўртоқлар, эришилган битимларга мувофиқ мен Францияга боришим кераклигини биласизлар. У ерда Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган Олий даражадаги иккинчи кенгаш бўлади. Бу—қитъамиз тарихидаги катта босқич эканлиги ҳақида гапиришнинг зарурати йўқ. Париж учрашуви Европа, АҚШ ва Канада халқларининг барча соҳалардаги: иқтисодий, сиёсий, ҳуқуқий, экологик соҳалардаги, шунингдек Хельсинки жараёнининг инсоний муштараклик деб аталган соҳаси бўйича ҳамкорлигини анча илгари силжитиш имконини беради, деб умид қилиш учун ҳамма асослар бор. Франция пойтахтидаги кенгашда учта жуда муҳим ҳужжатни имзолаш назарда тутилмоқда. Булар — Европадаги оддий қурол-яроғларни қисқартириш тўғрисидаги шартнома (Венадаги ишнинг якунлари юзасидан), НАТО мамлакатлари билан Варшава Шартномаси мамлакатлари ўртасида ҳужум қилмаслик тўғрисидаги баёнотнома ва ниҳоят, умумевропа жараёнининг асосий йўналишлари белгилаб берилиши лозим бўлган махсус ҳужжатдир.

Президент сифатида мен Парижда халқ депутатлари съезди, Олий Кенгаш томонидан маъқулланган, қайта қуришнинг ҳамма йиллари давомида биз ўтказиб келаётган ва ҳозиргача бир талай ижобий натижалар берган ташқи сиёсат йўлини давом эттиришим табиий. Кенгашдан қайтиб келгач, унинг якунларига оид барча зарур ахборот Олий кенгашга тақдим этилади, албатта.

Тошкент Давлат дорилфунунининг 70 йиллигига

ШАРҚНИНГ ТЎНҒИЧ ИЛМГОҲИ

Тадқиқотлар ривожидаги янги босқич

⊙ В. И. Ленин номидаги Тошкент Меҳнат Қизил Байроқ орденли Давлат дорилфунуни дунёга танилган ўқув ва илмий тадқиқотлар масканидир. Етмиш йил давомида ушбу олий илм масканн ҳар томонлама тараққий этиш билан бирга, жумҳуриятимиз учун янгидан-янги ўқув даргоҳларининг ташкил топишида ҳам ўзининг улкан ҳиссасини қўшиб келаяпти.

Ҳозирда дорилфунун Москва ва Белоруссия дорилфунунлари сингари ўз бағрида илмий-тадқиқот илмгоҳлари ва бўлимларини ташкил қила бошлади. Бундай илмий йўналишдаги ўқув даргоҳлари ва бўлимлар аввало ТошДД куллиётларининг илмий лабораториялари асосида бунёд этилиб, уларнинг асл мақсади дорилфунунда олиб борилаётган илмий тадқиқотларни янада юқори босқичга кўтариб, шу орқали юқори малакали мутахассисларни тайёрлашга баракали таъсир кўрсатишдан иборатдир.

Ҳозирги кунда дорилфунун қошида амалий физика илмий-тадқиқот илмгоҳи, биотехнология ва экология бўйича илмий-тадқиқот бўлимлари ишлаб турибди.

Қуйида биз Тошкент Давлат дорилфунунининг амалий физика илмий-тадқиқот илмгоҳида олиб борилаётган ишлар ва ушбу жамоанинг юқори малакали мутахассислар тайёрлашдаги фаолиятлари ҳамда келгуси режалари ҳақида алоҳида тўхталиб ўтмоқчимиз.

⊙

МАЪЛУМКИ, илмгоҳ дорилфунун физика куллиётининг олтита муаммолар лабораторияси асосида Совет Иттифоқининг фан ва техника Давлат қўмитасининг қарори билан 1981 йили ташкил топган. Илмгоҳнинг ташкил топишида ва унинг тараққий этишида ССЖИ Фанлар академиясининг академиклари Е. П. Велихов, А. П. Александров, Г. И. Марчук, Ўзбекистон ССЖ Фанлар академиясининг академиклари У. О. Орипов, С. А. Азимов, П. Қ. Ҳабибуллаев, С. Ҳ. Сирожиддинов ҳамда лаборатория мудирлари Т. М. Мўминов, В. В. Евстифеев, И. Х. Холбоев, Ю. А. Громов, Г. Л. Чахлов, Р. Д. Бобожонов, У. С. Солиҳбоев, К. М. Муқимов, Р. Р. Усмонов, Б. М. Зупник, А. В. Ҳайдаров, К. П. Абдураҳмонов, А. Х. Қорабоев, А. И. Черноморский, З. Т. Азаматов, Ҳ. К. Солиев, Т. С. Ниғмонов, М. Р. Бедилов ва бошқаларнинг хизматлари катта.

Илмгоҳ қисқа вақт ичида кенгайиб, юқори малакали мутахассисларни тайёрлаб ҳамда моддий-техника пойдеворини мустаҳкамлаб жумҳуриятимизда кўзга кўринган илмий марказга айланди. Илмгоҳнинг асосий йўналишлари ядро ва қаттиқ жисмлар физикаси бўлиб, унда 400 дан ортиқ малакали илмий ва муҳандис-техник ходимлар унумли ишлаяптилар, шулардан тўрттаси фан доктори ва 45 таси фан номзодларидир. Илмгоҳ таркибида 15 та илмий лаборатория ва секторлар, Самарқандда унинг филиали ва тажриба-ишлаб чиқариш бўлимлари бор. Ядро физикаси йўналиши бўйича ишлаётган илмий лабораториялар асосан тезлатилган электронлар манбаи бўлган СБ — 50 бетатронда, МТ — 22 микротронда ва ЗГ — 2 протон электростатик тезлаткичида фундаментал ва амалий физикага оид илмий ишлар билан бирга митти электрон тезлаткичларни яратиш устида ҳам муваффақиятли ишлар олиб бораяптилар. Қаттиқ жисм физикасига оид ишларимиз янги физик хоссаларга эга бўлган магнит ва толали оптика, ярим ва ўта ўтказувчанликка эга бўлган лазер элементлари, катод электроникасига оид материалларни олиш ва уларни микроэлектроникада, алоқада, янги ЭҲМ элементлари ўрнида ҳамда квант электроникасида ишлашини таъминлашга қаратилгандир. Лабораториялар узлуксиз равишда янгидан-янги қурилмалар, асбоб-ускуналар, компьютерлар ва илмий ишлар учун керак бўлган бошқа шарт-шароитлар билан таъминланмоқда. Шунинг учун бўлса керак, йилдан-йилга илмий ишларнинг сифати яхшиланиб бораяпти. 1989 йилда илмгоҳнинг 12 лабораторияси ўзининг илмий лойиҳалари билан Бутуниттифоқ танловида қатнашиб, унда ғолиб чиқдилар. Жамоамиз томонидан йилига 200 дан ортиқ оригинал илмий мақолалар эълон қилиняпти, 10 дан ортиқ муаллифлик гувоҳномаси олинаяпти, фан докторлари ва фан номзодлари тайёрланаяпти. Шулар билан бирга йилда бир марта илмгоҳда бажарилган ишлар бўйича илмий тўплам ҳам чоп этилаяпти.

Жамоамиз томонидан қўлга киритилаётган ютуқлар бизларга хўжалик шартномасига асосан илмий ишларни олиб боришда ёрдам бераяпти ва шу билан бирга олинган натижалар халқ хўжалигига кенг тадбиқ қилинаяпти. Илмгоҳ ҳар йили фундаментал илмий ишлар билан бирга хўжалик шартномасига асосан 3 миллион сўмлик турли ишларни ҳам бажариб келаяпти ва уларнинг натижаларини амалиётга тадбиқ қилиш туфайли йилига ўртача 700 минг сўм иқтисодий самара олаяпти. Бу ерда қисқа вақт ичида 15 дан ортиқ илмий натижалар «Миконд», «Фотон», «Тошкенткабель», Агрохўжалик ва Чирчиқдаги «ЎзИТШМ» ва бошқа ишлаб чиқариш корхоналарига тадбиқ қилинди.

Ўқув даргоҳи жамоасининг илмий ва амалий жараёнларда қўлга киритаётган ютуқлари устида гапирганимизда, албатта илмгоҳнинг бошқа ташкилотлар билан алоқасини ҳам алоҳида айтиб ўтиш керак. Лабораториялар ва секторлар Иттифоқимиздаги Москва, Дубна, Ленинград, Киев, Харьков, Томск ва бошқа марказий илмий-текшириш илмгоҳлари ва дорилфунунлар билан мустаҳкам алоқалар ўрнатганлар. Илмгоҳ ўқув лабораторияларида дорилфунуннинг талабалари, аспирантлари, ўқитувчилари ўзларининг диплом ва илмий ишларини олиб боришлари учун ҳамма шароитлар яратилган. Шу билан бирга илмгоҳ олимлари томонидан физика куллиётида иккита терминал синф ташкил қилиниб унда ҳисоблаш техникаси ва информатика бўйича талаба, аспирант ва ўқитувчиларга йилига 3500 соатдан зиёдроқ дарс берилиши йўлга қўйилган.

Илмгоҳнинг келгуси режалари ҳақида тўхталганда қуйидагиларни таъкидлаб ўтиш зарур: биринчидан, юқори малакали мутахассисларни тайёрлаш ва илмий ишларнинг самарасини ошириш учун фундаментал ишларга аҳамиятни кучайтириш ва унга ажратилган маблағни ошириш устида, иккинчидан, лабораторияларнинг моддий-техника базасини яхшилаш устида, учинчидан, Иттифоқимиздаги ва хорижий мамлакатлардаги илмий ташкилотлар билан алоқани кучайтириш, тўртинчидан эса олинган илмий натижаларни жумҳуриятимиз корхоналарига тадбиқ қилишни кучайтириш ва бошқалар устида муайян ишлар олиб борилаяпти.

Дорилфунуннинг 70 йиллиги нишонланар экан, илмгоҳ ҳам ўзининг 10 йиллик тўйига ҳозирлик кўраяпти. Дорилфунун қошида 10 йил олдин амалий физика илмий-тадқиқот илмгоҳининг ташкил қилиниши ва 1990 йилда яна иккита — биотехнология ва экология бўйича бўлимларнинг ўз фаолиятини бошлаши жумҳуриятимиздаги энг олий ўқув даргоҳидаги илмий тадқиқотлар ривожида сўзсиз, янги босқич бўлиб киради.

Мэлс БЕДИЛОВ,
В. И. Ленин номидаги Тошкент Давлат дорилфунуни қошидаги амалий физика илмий-тадқиқот илмгоҳининг директори, физика-математика фанлари доктори, профессор.

Тошкент Давлат дорилфунуни ўзининг 70 йиллик тарихига эга. Ўтган даврлар мобайнида бу кўҳна маскан илм-фан бобида кўп хайрли ишларга гувоҳдир.

Бугунги кунда тиббиёт, қишлоқ хўжалиги ва шу каби қатор соҳалар амалиётига тадбиқ этилган бўлса ажабмас.

СУРАТЛАРДА: ғўзанинг хусусий генетикаси муаммоларини ўрганиш тажриба хонаси (юқорида) катта илмий ходим У. Нажимов, илмий ходим М. Санемьян, катта лаборант Н. Пирохунова.

МЕҲНАТ ҚИЗИЛ БАЙРОҚ ОРДЕНЛИ ЛЕНИН НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ДОРИЛФУНУНИНИНГ АЛОҲИДА НАМУНА КЎРСАТГАН БИР ГУРУҲ ХОДИМЛАРИНИ МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши 1-бетда).

Бобожонова Жамила Аъзамовна — роман-герман филологияси факультетининг декани

Ворисов Азизжон Кенжабоевич — математик таҳлил кафедрасининг доценти

Гладков Николай Георгиевич — юридик факультетининг декани

Долимов Тўрабек Нуъмонович — илмий ишлар бўйича проректор

Ждаркин Леонид Петрович — педагогика кафедрасининг мудири

Зияев Анвар Алиевич — малака ошириш факультетининг декани.

Зокиров Шуҳрат Солиҳович — география факультетининг декани.

Изотова Лариса Владимировна — рус тили кафедрасининг катта ўқитувчиси

Икромова Салима Мелиқўзиевна — аспирантура бўлимининг мудири

Йўлдошев Ҳожимурод — органик химия кафедрасининг мудири

Маҳамадхўжаев Ҳасанхўжа — ўзбек адабиёти кафедрасининг доценти

Маҳмудов Карим (вафотидан кейин) — фалсафа кафедрасининг доценти

Мирзаахмедов Мирфозил Абдилҳақович — математика ўқитиш методикаси кафедрасининг доценти

Мирзаев Аъзам Туропович— квант радиофизикаси кафедрасининг мудири

Мирочник Фроим (Ефим) Шаевич — рус тили тарихи ва диалектологияси кафедрасининг мудири

Мусаев Карим Юсупжонович — тубан ўсимликлар ва микробиология кафедрасининг доценти

Муқимов Комил Муқимович — оптика кафедрасининг мудири

Мўминов Ҳамид Иброҳимович — жисмоний тарбия кафедрасининг катта ўқитувчиси

Назаров Аъзам Усмонович— квант радиофизикаси кафедрасининг катта ўқитувчиси

Назаров Карим— ўзбек тилшунослиги кафедрасининг мудири

Одилов Адҳам Аъзамович— физика факультетининг декани.

Ортиқов Абдулла — сиёсий иқтисод кафедрасининг доценти

Пидаев Тоҳиржон Расулович — рус ва ўзбек журналистикаси тарихи кафедрасининг доценти

Расулов Атҳам Раҳматович — қуруқлик гидрогеологияси кафедрасининг доценти

Раҳимов Иномжон — фалсафа кафедрасининг мудири

Рустамов Парпи — босмахона директори

Саломов Ғайбулла Тожиддинович — таржима назарияси кафедрасининг мудири

Сатимов Нўъмон — амалий математика кафедрасининг мудири

Сатторов Тельман Сатторович — ўқув ишлари бўйича проректор

Сахаев Муса — математика ўқитиш методикаси кафедрасининг доценти

Саъдуллаев Азимбой — математика факультетининг декани

Солиев. Юнусали Маматқулович — сиртқи ўқув бўлими катта методисти

Умаров Комолжон Юсупович — сиёсий иқтисод кафедраси доценти вазифасини бажарувчи

Шишко Николай Федорович — цикл бошлиғи, ҳарбий кафедрасининг катта ўқитувчиси

Шокирова Наталья Юсуповна — немис ва француз тиллари кафедрасининг мудири

Шораҳматов Шоакбар Шорустамович — граждан процесси кафедрасининг мудири.

Ғафуров Қаҳҳоржон — тупроқшунослик кафедрасининг доценти.

Ўзбекистон Совет Социалистик Жумҳуриятининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1990 йил 17 ноябрь.

Ўзбекистон Совет Социалистик Жумҳуриятининг Қонуни

САВДОДАГИ СУИИСТЕЪМОЛЛАР ВА ЧАЙҚОВЧИЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИ КУЧАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Мамлакатнинг истеъмол бозорида аҳвол кескинлашганини,камёб ва бошқа молларни тақсимлашда салбий ҳолатлар кучаяётганлигини ва бу вазиятдан ноқонуний даромад орттириш мақсадида фойдаланилаётганлигини, шунингдек, савдодаги суиистеъмоллар ва чайқовчиликка қарши курашни кучайтириш бўйича кескин чоралар кўриш тўғрисидаги фуқароларнинг ҳамда жамоат ташкилотларининг кўплаб таклифларини ҳисобга олиб, Ўзбекистон Совет Социалистик Жумҳуриятининг Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон ССЖнинг 1985 йил 23 декабрдаги қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон ССЖнинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодексига (Ўзбекистон ССР Олий Советининг ведомостлари, 1985 йил, Ғ 35, 411-модда); 1989 йил, Ғ 12-13, 107-модда) қуйидаги ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилсин:

1) 166, 167, 170 ва 171-моддалар қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«166-модда. **Савдо (умумий овқатланиш) корхоналари (ташкилотлари) ходимларининг савдо қоидаларини бузиши.**

савдо (умумий овқатланиш) корхоналари (ташкилотлари) ходимларининг савдо қоидаларини бузиши, —

юз сўмдан уч юз сўмгача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Давлат савдоси (умумий овқатланиш) ва матлубот кооперацияси корхоналари (ташкилотлари)нинг омборлари, базалари, ёрдамчи хоналаридан моллар сотиш, шунингдек давлат савдоси (умумий овқатланиш) ва матлубот кооперацияси корхоналари (ташкилотлари)нинг ходимлари томонидан молларни харидорлардан яшириб қўйилиши, агар яшириб қўйилган ёки сотилган молларнинг қиймати эллик сўмдан ошмаса, —

уч юз сўмдан минг сўмгача миқдорда жарима солинишига сабаб бўлади.

167-модда. **Спиртли ичимликлар билан савдо қилиш қоидаларини бузиш**

Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари (ташкилотлари) ходимларининг ароқ ва бошқа спиртли ичимликлар билан савдо қилиш қоидаларини бузиши, —

юз сўмдан уч юз сўмгача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

170-модда **Белгилаб қўйилмаган жойларда қўлда савдо қилиш.**

Шаҳар кўчаларида, майдонларда, ҳовлиларда, подъезларда, хиёбонларда ва белгилаб қўйилмаган бошқа жойларда саноат моллари билан қўлда савдо қилиш, —

сотилаётган буюмларни мусодара қилиб, эллик сўмдан икки юз сўмгача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

171-модда. **Майда чайқовчилик.**

Майда чайқовчилик, яъни текин даромад топиш мақсадида халқ истеъмоли моллари ва бошқа қимматдорларни сотиб олиш ва қимматга сотиш, башарти, текин даромад юз сўмдан ортиқ бўлмаса, —

чайқов буюмлари мусодара қилиниб, юз сўмдан уч юз сўмгача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Майда чайқовчилик шундай ҳуқуқбузарлик учун бир йил давомида маъмурий жавобгарликка тортилган шахс томонидан содир этилса, —

уч юз сўмдан минг сўмгача миқдорда жарима солиниб, сотилаётган буюмларнинг мусодара этилишига ёки бир ойдан икки ойгача муддатга ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланиб, иш ҳақининг 20 фоизи ушлаб қолинишига ҳамда сотилаётган буюмларнинг мусодара этилишига сабаб бўлади».

2) 27-модданинг тўртинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Алоҳида ҳолларда ССЖИ ва Ўзбекистон ССЖнинг халқаро битимларидан келиб чиқадиган мажбуриятларни бажариш муносабати билан ва маъмурий ҳуқуқбузарликларнинг айрим кўринишлари учун жавобгарликни кучайтириш, айниқса, зарур бўлганда ССЖ Иттифоқи ва Ўзбекистон ССЖ Қонун ҳужжатлари билан ушбу моддада назарда тутилганидан кўпроқ миқдордаги жарима белгилаб қўйилиши мумкин».

3) 23-модданинг бешинчи банди ва 224-модданинг бешинчи қисми «ССР Иттифоқи» сўзларидан сўнг «Ўзбекистон ССЖ» сўзлари билан тўлдирилсин;

4) кодекс қуйидаги таҳрирдаги 166—1-модда билан тўлдирилсин:

«166-1-модда. **Харидорлар ва буюртмачиларни алдаш.**

Ўлчовдан, тарозидан, пулдан уриб қолиш, белгиланган чакана нархларни, шунингдек, аҳолига кўрсатиладиган маиший ва коммунал хизматлар нархини ва тарифини ошириш, ёки магазинларда ҳамда савдо корхоналарида ёки умумий овқатланиш, аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ва коммунал хўжалик корхоналарида харидорлар ва буюртмачилар ҳақига эллик тийиндан ортиқ бўлмаган миқдорда хиёнат қилиш, —

эллик сўмдан икки юз сўмгача миқдорда жарима солинишига сабаб бўлади»;

5) белгилаб қўйилсинки 166-1-моддада назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги протоколлар ички ишлар органларининг ёки халқ депутатлари район, шаҳар, шаҳардаги район Совети ижроия комитетининг шунга ваколати бўлган мансабдор шахслари, халқ назорати комитетининг, ишчи назоратининг, давлат савдо инспекцияси ёки кооперативлар назоратининг ваколати бўлган ходимлари томонидан тузилади.

6) 170-модда кодексдан чиқариб ташлансин;

7) 428-модданинг биринчи қисмидаги «158—166» рақамлари «158—166-1 рақамлари билан алмаштирилсин, «170» рақамлари чиқариб ташлансин.

8) 232-модда «156» рақамидан сўнг «170» рақами билан тўлдирилсин, «170—2» рақами эса чиқариб ташлансин.

9) 272-модданинг 1-бандидан «моллар ёки бошқа предметларни қонунсиз сотган» деган сўзлар чиқариб ташлансин.

10) 278-модданинг иккинчи қисми, 288-модданинг иккинчи қисми, 305-модданинг биринчи қисми, 321-модданинг иккинчи абзаци «156»-рақамларидан сўнг «170» рақамлари билан тўлдирилсин, «170—2» рақамлари эса чиқариб ташлансин.

II. Ўзбекистон ССЖнинг 1959 йил 21 майдаги Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон ССЖ Жиноят кодексига (Ўзбекистон ССР Олий Советининг ведомостлари, 1959 йил, Ғ6, 2-модда) қуйидаги ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилсин:

1) 175, 177—2 ва 181—1-моддалар қуйидаги таҳрирда баён этилсин.

175-модда. **Чайқовчилик.**

Чайқовчилик, яъни текин бойлик орттириш мақсадида давлат чакана савдо ва матлубот кооперацияси корхона (ташкилот)ларидан моллар ёки бошқа буюмларни сотиб олиш ва қимматига сотиш,—

чайқов буюмларини мусодара қилиб ёки мусодара қилмай беш йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиш ёки уч минг сўмдан беш минг сўмгача жарима солиш билан жазоланади.

Агар чайқовчилик бир неча бор ёки йирик миқдорда, ёки бир гуруҳ шахсларнинг олдиндан тил бириктириши орқали, ёхуд савдонинг давлат, кооператив ва бошқа жамоат турларидан фойдаланилган ҳолда содир этилса, —

мол-мулкини мусодара этиб, уч йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум этиш ёки ўн минг сўмдан йигирма минг сўмгача жарима солиш билан жазоланади.

Ўта йирик миқдорда ёки мудом чайқовчилик учун судланган шахс ёхуд уюшган гуруҳ томонидан содир этилган чайқовчилик, —

мол-мулкини мусодара этиб, беш йилдан ўн йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиш билан жазоланади.

Бир йил давомида майда чайқовчилик учун икки марта маъмурий жазога тортилган шахс яна майда чайқовчилик қилса, —

бир йилгача муддатга ахлоқ тузатиш ишларига жалб этиш ёки минг сўмдан уч минг сўмгача жарима солиш билан жазоланади.

Изоҳ: йирик миқдордаги чайқовчилик деганда орттирилган текин даромад миқдори икки юз сўм ва ундан кўпроқ бўлган чайқовчиликни, ўта йирик миқдордаги чайқовчилик деганда эса — текин даромад минг сўм ва ундан кўпроқ бўлган чайқовчиликни тушунмоқ керак.

177-2-модда. **Савдо қоидаларини бузиш.**

Давлат савдоси, умумий овқатланиш ва матлубот кооперацияси корхоналари (ташкилотлари)нинг омборлари, базалари, ёрдамчи хоналардан моллар сотиш, шунингдек молларни харидорлардан яшириб қўйиш, агар бундай хатти-ҳаракатлар маъмурий жавобгарликка олиб келмаса, ёхуд маъмурий жазо берилганидан сўнг бир йил давомида содир этилган бўлса, —

бир йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиш ёки худди шу муддатга ахлоқ тузатиш ишларига жалб этиш ёки минг сўмдан уч минг сўмгача жарима солиш билан жазоланади ҳамда маълум лавозимларни эгаллаб туриш ва маълум фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқидан маҳрум этилади.

Давлат савдоси, умумий овқатланиш ва матлубот кооперацияси корхоналари (ташкилотлар)нинг омборлари, базалари, ёрдамчи хоналаридан моллар сотиш, шунингдек, шу корхоналарнинг ходимлари томонидан бир гуруҳ шахслар билан олдиндан тил бириктириб, ёхуд мансабдор шахс томонидан молларнинг харидорлардан яшириб қўйилиши, —

уч йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиш ёхуд мол-мулкини мусодара қилиб ёки мусодара қилмай икки йилгача муддатга ахлоқ тузатиш ишларига жалб этиш билан ёки уч минг сўмдан беш минг сўмгача жарима солиш билан жазоланади, маълум лавозимларни эгаллаб туриш ёки маълум фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқидан уч йилдан беш йил муддатгача маҳрум этилади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмларида кўзда тутилган хатти-ҳаракатлар йирик ҳажмда ёки илгари худди шу жиноятлар учун судланган шахслар томонидан содир этилса, —

мол-мулкини мусодара қилиб, уч йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум этиш ёки беш минг сўмдан ўн минг сўмгача жарима солиш билан жазоланади ҳамда маълум лавозимларни эгаллаб туриш ёки маълум фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқидан уч йилдан беш йил муддатгача маҳрум этилади.

Давлат савдоси ёки умумий овқатланиш ва матлубот кооперацияси корхоналари (ташкилотлари)нинг омборлари базалари, ёрдамчи хоналаридан ўта йирик миқдорда моллар сотиш, шунингдек, молларни харидорлардан яшириб қўйиш, —

мол-мулкини мусодара қилиб, беш йилдан ўн йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиш ва маълум лавозимларни эгаллаб туриш ёки маълум фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқидан уч йилдан беш йил муддатгача маҳрум этиш билан жазоланади.

Изоҳ: йирик миқдорда деганда — икки минг беш юз сўм ва ундан ҳам қимматроқ бўлган молларни сотиш ёки яшириб қўйишни, ўта йирик миқдорда деганда — ўн минг сўмлик ва ундан кўпроғини тушунмоқ керак.

«181-1-модда. **Спиртли ичимликларни сотиш қоидаларини бузиш.**

Давлат савдоси, умумий овқатланиш ва матлубот кооперацияси корхоналари (ташкилотлари)нинг ходимлари томонидан ароқ ва бошқа спиртли ичимликларни сотиш қоидаларининг бузилиши, агар уни худди шу ҳуқуқбузарлик учун бир йил мобайнида маъмурий жазога тортилган шахс содир этса, —

икки йилгача муддатга ахлоқ тузатиш ишларига жалб этиш билан ёки уч юз сўмдан минг сўмгача жарима солиш билан жазоланиб, давлат савдоси, умумий овқатланиш ва матлубот кооперацияси корхоналари (ташкилотлари)да уч йилдан беш йил муддатгача ишлаш ҳуқуқидан маҳрум этилади».

2) 177-модданинг биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Магазинларда ва бошқа савдо корхоналарида ёки умумий овқатланиш, аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ва коммунал хўжалик корхоналарида мол сотишда эллик тийиндан кўпроққа кам ўлчаш, кам тортиш, ҳақдан уриб қолиш, молнинг белгиланган чакана нархларини ошириб сотиш, шунингдек, аҳолига кўрсатиладиган маиший ва коммунал хизмат баҳолари ва тарифларини ошириб кўрсатиш ёки харидорлар ва буюртмачиларни бошқа йўллар билан алдаш ёхуд маъмурий жазо берилганидан сўнг йил давомида бундай хатти-ҳаракатларни такрор содир этиш».

3) кодекс қуйидаги мазмундаги 177-3, 177-4-моддалар билан тўлдирилсин:

177-3-модда. **Қонунга хилоф савдо фаолияти.**

Фуқароларнинг савдо фаолияти билан шуғулланишнинг белгиланган тартибни бузиши (Қонунга хилоф савдо фаолияти), —

мол-мулкини мусодара қилиб, ёки мусодара қилмай икки йилгача ахлоқ тузатиш ишларига жалб этиш ёки минг сўмдан уч минг сўмгача миқдорда жарима солиш билан жазоланади.

Худди шу хатти-ҳаракатлар такрор содир этилса, ёки бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилса, —

Мол-мулкини мусодара қилиб ёки қилмай, уч йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиш ёки уч минг сўмдан ўн минг сўмгача миқдорда жарима солиш билан жазоланади.

Уюшган гуруҳ ва худди шу жиноят ёки чайқовчилик учун мудом судланган шахс қонунга хилоф савдо фаолияти билан шуғулланиши, —

мол-мулкини мусодара этиб, уч йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум этиш ёки ўн минг сўмдан йигирма минг сўмгача миқдорда жарима солиш билан жазоланади.

177-4-модда. **Халқ истеъмоли молларини ишлаб чиқариш ва бозорга чиқаришни чеклаш ёки тўхтатиб қўйиш**

Халқ истеъмоли молларининг нархини қонунга хилоф равишда қимматлаштириш мақсадида атайин уларни ишлаб чиқариш ва бозорга чиқаришни чеклаш ёки тўхтатиб қўйиш, уларнинг муомалада бўлишини тўхтатиб туриш ва бошқа хатти-ҳаракатларни содир этиш, —

Бир йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиш ёки ўн минг сўмдан йигирма минг сўмгача миқдорда жарима солиш билан жазоланади.

Худди шу хатти-ҳаракатлар агар давлат ёки жамоат манфаатларига ёхуд фуқароларнинг қонун билан қўриқланадиган ҳуқуқ ва манфаатларига сезиларли даражада зарар етказган бўлса, —

Уч йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиш ёки йигирма минг сўмдан ўттиз минг сўмгача миқдорда жарима солиш билан жазоланади».

4) амал қилиб турган 177-3-модда 177-5-модда деб ҳисоблансин.

III. Ўзбекистон ССРнинг 1959 йил 21 майдаги Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон ССЖ Жиноят процессуал кодексининг (ЎзССР Олий Советининг ведомостлари, 1959 йил, Ғ6, 3-модда) 108-моддасига қуйидаги ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилсин; биринчи қисмидаги «175-модданинг «А» ва «Г» бандларида» деган сўзлар «175-модданинг биринчи ва тўртинчи моддаларида» деган сўзлар билан алмаштирилсин;

Тўртинчи қисмидаги «175-модданинг «Б» ва «В» бандларида» деган сўзлар «175-модданинг иккинчи ва учинчи қисмларида» деган сўзлар билан алмаштирилсин; «177-3-рақамидан сўнг «177-4, 177-5 рақамлари билан тўлдирилсин.

Ўзбекистон Совет Социалистик Жумҳуриятининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1990 йил 31 октябрь.

ЁШ РАҚҚОСАЛАР.

Р. Альбеков сурат-лавҳаси.

Ўн икки йилда шунча кунлик умр

КИЧКИНТОЙ Давид туғилгандан кейин роппа-роса беш сония ўтгач, ўта тоза полиэтилен камерага жойлашди. Онаси ҳомиладорлигидаёқ шифокорлар боланинг организмида ҳимоя кучлари йўқлигини аниқлашди...

«Болангиз ҳеч қачон ўтлоқда ўйнолмайди, сиз ҳеч қачон уни эркалай олмайсиз ва бошини меҳр билан силай олмайсиз», дедилар дўхтирлар бўлғуси ота-онага ва ҳомилани туширишни қайта-қайта маслаҳат бердилар. Лекин ноумид шайтон, ота-она боланинг яшашига умид боғлашди.

Бу америкалик бола ҳақида рўзномалар бир неча йил илгари ёзган эдилар. Мана энди қайғули хабар: Давид вафот этди...

Лекин авваллари у ўзини яхши сезган эди. Бола ўсиши билан камерасининг ҳажми ҳам орта борди. У уч ёшга етганда камеранинг ҳажми тўрт кубометрга тенглашди ва аквариумни эслатарди. Фарзанд ва ота-она бир-бирларини шаффоф тўсиқ орқали кўришарди. Стерилланган бўшлиқ, стерилланган овқат, стерилланган ўйинчоқлар... Уни овқатлантириш учун иккита резина «канал» бор эди ва ана шу резина «қўл»га таяниб бола юришни ўрганди. Ана шу қўллар билан она жигаргўшасининг бошини силарди... Олти ёшида Давид мактабга борди. Унинг камерасидан синфга кабель тортишди — телевизор шарофати билан бола дарсга қатнашиш имкониятига эга бўлди.

У яхши ўқирди. Бажарилган дарсларни магнитофон кассетасига гапирарди ва кассета канал орқали ташқарига чиқарди, сўнгра мактабга олиб боришарди.

Тахминан шу пайтдан бошлаб Давид ўз ҳаёти ҳақида ўйлай бошлайди: «Нима учун худо бошқа болаларни ҳам мендек яратмади экан? Ахир, биз биргаликда палатка ичида яшашимиз, ўйнашимиз мумкин эди-ку».

Аммо шифокорлар бу узоқ вақт давом этмаслигини билишарди. Охирги умид қолганди — болага синглисининг илигини кўчириб ўтказиш қолганди. Лекин унинг организми бегона аъзони қабул қилмади. Ҳарорати кўтарилиб кетди. Табобат бу ерда кучсиз эди...

Энди ҳеч нарса ёрдам беролмаслигини тушуниб, шифокорлар унга палаткадан чиқишга рухсат беришди. У энг аввало волидасининг қўлларини ушлади. У она қўлларини энди резина қўлқопсиз силарди. Кейин ўз отасини сийпалаб кўрди.

Давид ўн икки кун ҳамма болалардек яшади. Сўнг унинг қуввати тугай бошлади. Кунларнинг бирида у эрталаб уйғонмади... У бор-йўғи ўн икки йил умр кўрди.

Русчадан **Баҳром ҲАҚНАЗАРОВ** таржимаси.

Кашфиётлар мўъжизаси

ФРАНЦУЗ олими Пьер Симон Лаплас: «Фазода ҳукмронлик қилувчи ягона куч тортиш кучидир» деб ёзган эди. У 1795 йилдаёқ ўзидан ёруғлик чиқармайдиган, лекин ўзи ёриткич бўлган космик объектлар мавжуд бўлиши мумкинлиги ҳақидаги илмий фаразни айтган эди. Олим бутун зичлиги ернинг зичлигидай, катталиги эса Қуёш диаметридан 250 марта катта бўлган юлдузлар қудратли тортишиш кучи туфайли ўзидаги ёруғлик нурларининг четга чиқиб кетишига йўл қўймайди. Натижада бундай юлдузлар ташқаридаги кузатувчига кўринмай қолади. Шу сабабли Коинотдаги энг ёруғ юлдузлар ҳам кўринмас бўлиши мумкин, деб ёзган эди.

Ана шундай фикрни илмий сейсмологиянинг асосчиларидан бири, инглиз руҳонийси Ж. Мичелл ҳам илгари сургани яқинда маълум бўлди.

* * *

ОЛАМ яхлит тузилган бўлиб, у вақт ва маконда чегараланганлигини А. Эйнштейн назарий исботлаган. Аммо совет олими А. А. Фридман 20-йилларнинг бошларида бир хил тузилишли оламда токи тортиш кучи мавжуд экан, у тинч ва ўзгармай қололмаслигини балки ҳозирги даврда кенгайиб бораётганлигини математик тенгламалар билан асослаб берган эди. Буни А. Эйнштейн ҳам тан олган.

Америкалик олим Э. Хаббл галактикалар спектрида қизил силжиш борлигини аниқлади.

Шуни айтиш керакки, товуш ёки ёруғлик манбаи кузатувчига яқинлашса, шундан тарқалаётган нур ёки тўлқин узунлиги қисқарар, агар узоқлашса чўзилар экан. Э. Хаббл кашф этган қизил силжиш эса галактикалар биздан узоқлашганини кўрсатади. Чунки қизил нурлар тўлқини бошқа ранглардагига нисбатан узундир.

* * *

АКАДЕМИК П. А. Ребиндер физика ва механика қонунларига асосланиб, бетон тайёрлашнинг мукаммал усулини яратди. Бу усулга асосланиб тайёрланган бетонлар олдингиларига қараганда 2 — 3 баравар пишиқдир. Ундан жуда юпқа деворлар ва иншоотлар учун турли блоклар тайёрлаш йўлга қўйилди. Авваллари яроқсиз деб топилган маҳаллий майда қумлардан ҳам фойдаланиш имкони туғилди.

* * *

АМЕРИКА олими З. Ваксман томонидан 1944 йилда стрептомициннинг топилиши сил касаллигини даволашда янги давр очди. Антибиотиклар топилгунча сил менингити бутунлай бедаво касаллик ҳисобланарди.

Эндиликда бу касалликка стрептомицин хотима берди. 1948 йилда сил касалликлари жаҳон конгрессида Ваксманга «Силни енгган инсонга» деган сўзлар ёзилган гулчамбар кийдирилди.

Акбар АЛИЕВ тайёрлаган.

Муҳаррир
Э. М. ЭРНАЗАРОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

Ўзбекистон экстрасенслар уюшмаси аъзоси, нигоҳий табиб

АБДУҒАФФОР АБДУЛЛАЕВ

кўп беморларнинг ёзган хатларига асосан

19 НОЯБРДАН БОШЛАБ

шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни соат 10.00 дан

13.00 гача қадар беморларни қабул қилиш сеансини бошлайди.

Бунда сиз қўл ва оёқ, бел оғриғига, шунингдек нафас қисиш, жигар ва буйрак, тунда сийдик ушлай билмаслик, уйқусизлик, қичима, эшак еми, хафачилик касалидан фориғ бўласиз.

Манзилгоҳимиз: Ўзбекистон Ёзувчилари уюшмаси, Пушкин кўчаси, 1-уй, 1 қават, 34-хона, «Октябрь инқилоби» метро бекати.

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ ССЖИ ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

25, 26, 27, 28 НОЯБРЬ СОАТ 19.00 ДА
ЎЗБЕКИСТОН МАДАНИЯТ ЖАМҒАРМАСИ
ЎЗБЕКИСТОН ЛКЕИ «ЁШЛАР УЙИ»
ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕ ВА РАДИОСИ ҚЎМИТАСИ

«ПУШЕН» овоз ёзиш студияси ҳамкорлигида

АНЪАНАВИЙ

«КАМОЛОТ—90»

ЖУМҲУРИЯТ КЎРИК-ТАНЛОВИНИ ЎТКАЗАДИЛАР
ЯНГИ ОВОЗ ВА ЯНГИ ИҚТИДОР СОҲИБЛАРИНИНГ ЭНГ ЯНГИ ҚЎШИҚЛАРИНИ БИРИНЧИ БЎЛИБ СИЗ ШУ ЕРДА ТИНГЛАЙСИЗ.

Сиз ўзингизга янги санъат юлдузини кашф этиб, ўз севгилингизга биринчи бўлиб янги қўшиқ ҳадя этасиз.

Ва ниҳоят 10 ва 11 декабрь кунлари соат 16 ва 19.30 да сиз «КАМОЛОТ-90» кўрик-танлови ғолибларининг ҳисобот томошаларида иштирок этиб, санъат соҳибларининг ижодлари билан чуқурроқ танишиш имкониятига эга бўласиз.

КЎПЧИЛИК БЎЛИБ КЕЛИШ УЧУН БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

Мурожаат қилиш учун телефонлар: 45-93-63, 41-45-20.
Чипталар соат 11 дан бошлаб сотилади.

Ўзбекистон ССЖ Маданият вазирлиги
М. Қориёқубов номли Ўзбек давлат филармонияси
В. И. ЛЕНИН НОМЛИ ССЖИ ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА
5, 6 ДЕКАБРЬ СОАТ 19.00 ДА
ЎЗБЕКИСТОН ССЖ ХАЛҚ АРТИСТИ

Камолиддин РАҲИМОВ КОНЦЕРТИ

Программани ЎТКИР СИДДИҚОВ олиб боради.
Чипталар сарой кассаларида соат 11.00 дан бошлаб сотилмоқда.

БЎШ ШИША ИДИШЛАРНИ ДЎКОНЛАРГА ҚАЙТАРИНГ!

Орамизда минерал сув, лимонад, қатиқ, қаймоқ ёки майонез сотиб олмайдиганлар кам бўлса керак. Ҳар хил маринадларсиз, ўсимлик ёғи, шарбатларсиз ҳам кунимиз ўтмайди.

Бўш шиша идишлар эса ошхона жавонларида, шкафларда, балконларда қалашиб ётаверади, айрим ҳолларда уларни ташлаб юборамиз.

Айни вақтда озиқ-овқат саноатининг бўш шиша идишларга бўлган эҳтиёжи кўп жиҳатдан қайтариладиган идишлар ҳисобига қондирилади. Шунинг учун, эртага дўконга кириб, зарур озиқ-овқат маҳсулотларини сотиб олай десангиз

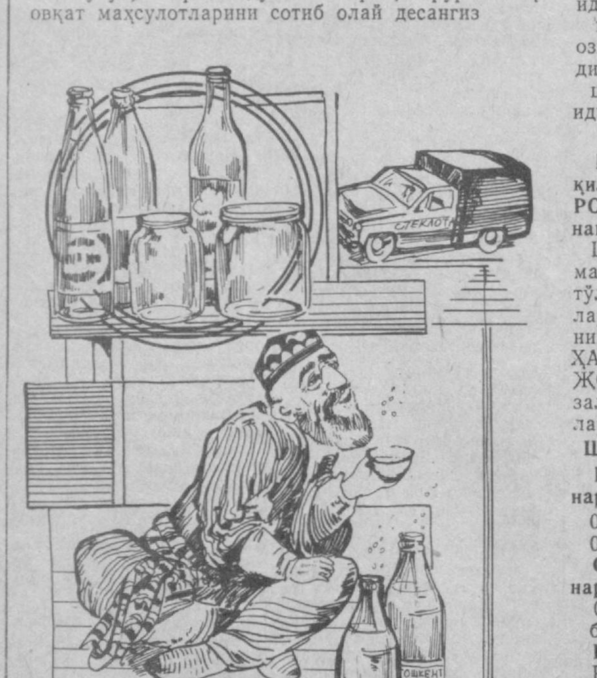

БЎШ ШИША ИДИШЛАРНИ ЎЗ ВАҚТИДА ДЎКОНЛАРГА ТОПШИРИНГ!

Қуйидаги бўш шиша идишлар қабул қилинади:

арақ, ликер-арақ маҳсулотлари, коньяк ва бошқа ичимликлардан, узум ва мева-реза мева виноларидан бўшаган — МАМЛАКАТИМИЗДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛГАН ВА ХОРИЖДАН КЕЛТИРИЛГАН идишлар;

шампан виноси, пиво, минерал сув ва бошқа чанқовбосди ичимликлардан, шарбатлардан, сироп, экстрактлардан бўшаган МАМЛАКАТИМИЗДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛГАН идишлар;

консерваланган мева-сабзавотлардан, балиқ, гўшт ва ўсимлик маҳсулотларидан бўшаган МАМЛАКАТИМИЗДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛГАН идишлар;

сут, қаймоқ, сут маҳсулотларидан, майонез, ўсимлик ёғидан бўшаган МАМЛАКАТИМИЗДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛГАН идишлар шулар жумласидандир.

Шунингдек, болалар таомларидан (сут, қатиқ, биолактдан) бўшаган идишлар, асал ИДИШЛАРИ қабул қилинади.

Қуйидагилар ёдингиздан чиқмасин:

чўкиндиси бор вино, ликер-арақ маҳсулотларидан, чанқовбосди ичимликлардан, минерал сувлардан бўшаган идишлар ва баллонлар, безаклари ва этикеткалари бўлган идишлар, этикеткаси ювиб ташланмаган шиша консерва банкалари қабул қилинади.

Қуйидаги шиша идишлар қабул қилинмайди:

оғзи учган, синган, дарз кетган, қопқоғи тўла олинмаган;

ювилмайдиган бўёқ билан белгиланган;

оғиз бўшлиғи яқинида ёки белида хира ҳалқалари бўлган;

устида «Б» ҳарфи кўринишида ҳалқа шаклидаги белгиси бўлган;

«Техтара» деган ёзуви бўлган;

ичида пўкаги ёки бошқа жисмлар бўлган;

ичида пластик ёпқич, металл ҳалқа ва шиша идиш оғзидаги қоғоз қолдиқлари бўлган;

керосин, мой, дори-дармонлар ва бошқа ноозиқ-овқат маҳсулотларининг ҳиди анқиб турадиган идишлар;

шунингдек, солиқ нархи белгиланмаган шиша идишлар қабул қилинмайди.

АҲОЛИГА ҲАҚ ТЎЛАШ

Идишларни топширувчи маҳсулот харид қилиш-қилмаслигидан қатъи назар, АМАЛДАГИ ГАРОВ НАРХЛАРИ ЖАДВАЛИГА МУВОФИҚ нақд пул билан амалга оширилади.

Шиша идишларнинг гаров нархлари ҳақидаги маълумот уларни қабул қилиш қоидаларининг тўлиқ матни, қабул қилувчиларнинг исм-шарифлари ҳамда юқори турган савдо ташкилотининг манзилгоҳи ҳамда телефонлари билан бирга ҲАММАНИНГ КЎЗИ ТУШАДИГАН ҚУЛАЙ ЖОЙДА — қабул пунктида ёки дўконнинг савдо залида (шиша идишларни қабул қилувчи дўконларда) ўрнатилган бўлиши керак.

ШИША ИДИШЛАРНИНГ ГАРОВ НАРХЛАРИ

Ичимликлардан бўшаган шиша идишларнинг нархи:

0,5, 0,7, 0,76, 0,8 литр ҳажмлиси — 20 тийин;
0,33 литр ҳажмлиси — 10 тийин.

Сут маҳсулотларидан бўшаган шиша идишлар нархи;

0,5 литр ҳажмлиси — 15 тийин;
болалар таомидан бўшаганлари — 10 тийин.

Банкаларнинг нархи:

Консерва маҳсулотларидан бўшаганлари — 0,4, 0,5, 0,8, 1,0 литр ҳажмлиси — 10 тийин;
2,0 литр ҳажмлиси — 30 тийин.
5,0 литр ҳажмлиси — 40 тийин.

Қаймоқдан (0,2 литр ҳажмли), майонездан (0,25 литр ҳажмли) ва асалдан бўшаган бочкача шаклидаги идишлар нархи — 10 тийин.

Шиша идишларни қаерга топшириш мумкин?

Барча турдаги бўш шиша идишлар, сонидан қатъи назар, шаҳарнинг ҳамма ноҳияларида мавжуд бўлган ихтисослашган ҚАБУЛ ПУНКТЛАРИ томонидан қабул қилинади. Ҳозир шаҳарда 173 та қабул пунктлари бор.

Бундан ташқари 700 га яқин озиқ-овқат дўконлари бўш шиша идишларни сотувдаги ичимликларга ўринма-ўрин қабул қилади.

Шунингдек, 26 та шиша идишларни қабул қилувчи кўчма пунктлар ташкил этилган.

Аҳолига қулайлик яратиш мақсадида ноҳия озиқ-овқат савдо ташкилотлари ҳузурида шиша идишларни уйларда бўлиб қабул қиладиган олтита кооператив ташкил этилган:

Фрунзе ноҳиясида — телефон 53-51-14,
Октябрь ноҳиясида — телефон 44-38-41,
Акмал Икромов ноҳиясида — телефон 75-64-55,
Чилонзор ноҳиясида — телефон 77-96-66,
Сергели ноҳиясида — телефон 58-36-29,
Куйбишев ноҳиясида — 12-турар жой шаҳарчаси, Пилла кўчаси.

Қабул пунктларининг иш тартиби аҳолига қулай тарзда ташкил этилган бўлиб, иш вақтлари қабул пунктларига кираверишдаги махсус лавҳачада кўрсатилади.

Шиша идишларнинг қабул қилинишига қуйидаги сабаблар асос бўла олмайди;

омборхоналарнинг йўқлиги,
идишлар жойланадиган қутиларнинг йўқлиги,
нақд пулнинг, транспортнинг йўқлиги, саноат корхоналари шиша идишларни қабул қилишдан бош тортаётганлиги ва бошқа сабаблар.

* * *

Шиша идишларни топшириш масалаларида келишмовчиликлар, англашилмовчиликлар вужудга келган ҳолларда 33-72-59 телефони орқали қўнғироқ қилинг.

Тошкент шаҳар ижроқўми савдо Бош бошқармаси.

«Союзреклама» Бутуниттифоқ ишлаб чиқариш бирлашмасининг

Ўзбекистон реклама ишлаб чиқариш корхонаси

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 23/XI да **Корсар**, 24/XI да **Риголетто**, 25/XI да **Оловиддиннинг сеҳрли чироғи** (12.00), **Алишер Навоий** (премьера 19.00).

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 19/XI да **Келинлар қўзғолони**, 21/XI да **Куёв**, 22/XI да **Нажот истаб**, 23/XI да **Хотинлар «гап»идан чиққан ҳангома**, 24/XIда **Олтин девор**, 25/XIда **А. Қодирийнинг Ўтган кунлари**.

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУСИҚАЛИ ТЕАТРИДА — 19/XIда **Паранжи сирлари**, 21/XIда **Олтин тўй** (театрлаштирилган мусиқали томоша), 22/I да **Ака-ука совчилар**, 23/XIда **Хотинимнинг эри**, 24/XI да **Нурхон**, 25/XIда **Табассум оқшоми**.

АБРОР ҲИДОЯТОВ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ ДРАМА ТЕАТРИДА — 20/XIда **Зиёфат**, 21/XI да **Лақма куёв**, 23/XI да **Майсаранинг иши**, 24/XIда **Фармонбиби аразлади**, 25/XIда **Лақма куёв**.

КИНО

19 НОЯБРДА
БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

Чайка — «СИМЛИДАГИ МУҲАББАТ» (16, 18.30, 21.00).
Москва — «МАФИЯ НИНДЗЯГА ҚАРШИ» (17, 19, 20.40).
Тошкент Советининг 50 йиллиги — «ЧАНГДА ҚОЛГАН ГУЛ» (16, 18.30, 21.00).
М. Шайхзода номли — «ИШҚ ТЎРЛАРИ» (16, 18.30, 20.45).
К. Ёрматов номли — «ШАОЛИНЬ ЛАМАГА ҚАРШИ» (тоқ соатларда).
Восток — «БИРИНЧИ ҚОН» (тоқ соатларда).

20 НОЯБРДА
БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

Чайка — «СИМЛИДАГИ МУҲАББАТ» (11, 13.30, 16, 18.30, 21.00).
Москва — «МАФИЯ НИНДЗЯГА ҚАРШИ» (11, 13, 15, 17, 19, 20.40).
Тошкент Советининг 50 йиллиги — «ЧАНГДА ҚОЛГАН ГУЛ» (11, 13.30, 16, 18.30, 21.00).
М. Шайхзода номли — «ИШҚ ТЎРЛАРИ» (11, 13.30, 16, 18.30, 20.45).
К. Ёрматов номли — «ШАОЛИНЬ ЛАМАГА ҚАРШИ» (тоқ соатларда).
Восток — «БИРИНЧИ ҚОН» (тоқ соатларда).

Ўзбекистон ЛКЕИ Сергели ноҳия комитети қошидаги «ПРОМЕТЕЙ» ёшлар хўжалик ҳисобидаги бирлашмаси

хоҳловчиларга инглиз тили бошланғич жадал курсини ўтишни таклиф қилади.

Курс муаллифлари: Б. РЕТМАН (Польша), **Л. АЛМАЗОВА** (Москва).

Курс давомийлиги — 2 ой, ҳафтасига 1,5 соатдан 2 марта.

Қўлланмалар ва техникавий воситаларнинг тўлиқ термаси сизга муваффақият қозониш кафолатини беради.

Телефонимиз: 67-89-79. Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни соат 11 дан 16.00 гача қўнғироқ қилинсин.

«Тошкент оқшоми» рўзномасига малакали мусаҳҳиҳлар (корректор) керак.
Мурожаат қилиш учун телефонлар 33-57-02, 32-57-82.

Низомий номли Тошкент Давлат педагогика билимгоҳи томонидан **Алимова Роҳила Муратовна** номига берилган ЖВ-1 142722 номерли йўқолган

ДИПЛОМ
БЕКОР ҚИЛИНАДИ

Ленин ноҳия ошхоналар трестининг ўқув-овқатланиш комбинатининг йўқолган «Ленин ноҳия ошхоналар трести омбор овқатланиш комбинати»

ЁЗУВЛИ ТЎҒРИ БУРЧАКЛИ ШТАМПИ
БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Тошкент вилояти Бўстонлиқ райони Сижжак қишлоғидаги 43-ўрта мактаб томонидан **Тилоходжаев Одил Хатанович** номига берилган Б 960852 номерли йўқолган

ўрта маълумот тўғрисидаги аттестат
БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Тез тиббий ёрдам клиник касалхонасининг маъмурияти, 2-Тошкент Давлат тиббиёт олий билимгоҳи санитария-гигиена куллиёти жарроҳлик хасталиклари кафедрасининг жамоаси ва касалхона 1-жарроҳлик бўлимининг ходимлари кафедра ассистенти, тиббиёт фанлари номзоди Р. У. Худойбергановга отаси

Умар
ХУДОЙБЕРГАНОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент политехника олий билимгоҳи умумтехника куллиётининг «Физика» кафедраси ходимлари шу кафедра ассистенти С. Файзуллаевга онаси

Мунаввар
ФАЙЗУЛЛАЕВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент тўқимачилик комбинатининг тиббий-санитария қисми жамоаси тиббий-санитария қисмининг кекса ходими, Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган шифокор, шахсий пенсионер М. М. Исмоиловга онаси

Муқаддам
ИСМОИЛОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти ва «Шарқ юлдузи» ойномаси жамоалари ойнома машинисткаси М. Восиқовага турмуш ўртоғи

Султонмурод
ВОСИҚОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент совет савдоси техникуми маъмурияти ва педагогика жамоаси шу техникум ўқитувчиси С. С. Содиқовга онаси

Маҳбуба
СОДИҚОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ТОШКЕНТ оқшоми

(«Вечерний Ташкент») — орган Ташкентского горкома Компартии Узбекистана и городского Совета народных депутатов.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси Тошкент шаҳри

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона — 32-53-76; хатлар — 33-29-70; 32-53-79; жамоатчилик қабулхонаси — 32-55-83.

Якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек ва рус тилларида мустақил чиқади.

140, 390 нусхада чоп этилади. Индекс 64690. Д — 2201
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.